GEWELDGEBRUIK DOOR FUNCTIONARISSEN VAN HET KPCN, HET RST, DE JICN EN DE KMAR OP DE BES-EILANDEN

EEN ONDERZOEK VAN DE RAAD VOOR DE RECHTSHANDHAVING

INHOUDSOPGAVE

Afkortingenlijst

Voorwoord

Samenvatting, conclusies en aanbevelingen

1. Inleiding
- 1.1 Aanleiding
- 1.2 Doelstelling
- 1.3 Centrale vraagstelling en deelvragen
- 1.4 Afbakening en reikwijdte
- 1.5 Onderzoeksaanpak en –methode
- 1.6 Leeswijzer

BEVINDINGEN

2. KPCN
- a. Wet- en regelgeving
- b. Beleid
- c. Geoefendheid
- d. Melding en registratie geweldstoepassing
- e. Opslag en inspectie van geweldsmiddelen

3. RST
- a. Wet- en regelgeving
- b. Geoefendheid
- c. Melding en registratie geweldstoepassing
- d. Opslag en inspectie van geweldsmiddelen

4. KMar
- a. Wet- en regelgeving
- b. Geoefendheid
- c. Melding en registratie geweldstoepassing
- d. Opslag en inspectie van geweldsmiddelen

5. JICN
- a. Wet- en regelgeving
- b. Beleid JICN
- c. Geoefendheid
- d. Melding en registratie geweldstoepassing
- e. Opslag en inspectie van geweldsmiddelen

f. Gedetineerdenvervoer

6. Bijlagen:

a. Overzicht geïnterviewde functionarissen

b. Overzicht geraadpleegde schriftelijke bronnen

AFKORTINGENLIJST

AT/GBO	Arrestatieteam/Grootschalig Bijzonder Optreden
BES	Bonaire, Sint Eustatius en Saba
BPZ	Basispolitiezorg
DJI	Dienst Justitiële Inrichtingen
DV&O	Dienst Vervoer en Ondersteuning
GBO	Groep Bijzondere Opdrachten
IBT	Integrale Beroepsvaardigheidstraining
IGO	Incidentgerichte Opsporing
ILO	Instructeur Lichamelijke Oefening
Inspectie VenJ	Inspectie Veiligheid en Justitie
JICN	Justitiële Inrichting Caribisch Nederland
KMar	Koninklijke Marechaussee
KPCN	Korps Politie Caribisch Nederland
PIW-er	Penitentiair Inrichtingswerker
RST	Recherche Samenwerkingsteam
RTGP	Regeling Toetsing Geweldsbeheersing Politie

VAG	Vaardigheden Aanhouden in Groepsverband
VOG	Verklaring Omtrent Gedrag

VOORWOORD

In zijn Jaarplan 2014 heeft de Raad voor de Rechtshandhaving (de Raad) vastgelegd welke onderzoeken in 2014 worden uitgevoerd. Eén van deze onderzoeken betreft het gebruik van geweldsmiddelen. De Raad vindt dit een belangrijk onderwerp, omdat het gebruik van geweldsmiddelen het monopolie van de overheid betreft. Het is dan ook zaak dat het gebruik van geweldsmiddelen voldoet aan de daaraan gestelde eisen. Dit rapport bevat de uitkomsten van een onderzoek door de Raad naar het gebruik van geweld door het Korps Politie Caribisch Nederland (KPCN), de Koninklijke Marechaussee (KMar), het Recherche Samenwerkingsteam (RST) en de Justitiële Inrichting Caribisch Nederland (JICN) op Bonaire, Sint Eustatius en Saba.

Net als bij eerdere onderzoeken van de Raad het geval was, werkten de betrokken organisaties en personen op constructieve wijze mee aan het onderzoek. De Raad dankt de personen die zijn benaderd voor hun medewerking.

DE RAAD VOOR DE RECHTSHANDHAVING

Mr. G.H.E. Camelia, voorzitter

Mr. F.E. Richards

Mr. T.L.P. Bot

SAMENVATTING

1. OVER HET ONDERZOEK

De Raad voor de Rechtshandhaving

De Raad voor de Rechtshandhaving (hierna: de Raad) is belast met de algemene inspectie van de organisaties van de justitiële keten op Bonaire, Sint Eustatius en Saba (de BES-eilanden), Sint Maarten en Curaçao. De Raad kijkt daarbij naar de effectiviteit, de kwaliteit van de taakuitoefening en het beheer. Tevens is de Raad belast met de algemene inspectie van de kwaliteit en effectiviteit van de justitiële samenwerking. In haar jaarplan heeft de Raad de te onderzoeken thema's voor 2014 vastgelegd. Eén van deze onderwerpen is de toepassing van de geweldsbevoegdheid door overheidsorganisaties.

Aanleiding

Functionarissen werkzaam bij het Korps Politie Caribisch Nederland (KPCN), het Recherche Samenwerkingsteam (RST), de Justitiële Inrichting Caribisch Nederland, locatie Bonaire (JICN) en de Koninklijke Marechaussee (KMar) beschikken allen over de bevoegdheid geweld te gebruiken. Hiervoor dient te worden voldaan aan bepaalde voorwaarden. Het gebruik van geweld van overheidswege dient zoveel mogelijk te worden voorkomen en enkel proportioneel te worden ingezet. Dit vereist dat de functionaris die uit hoofde van zijn functie bevoegd is om geweld te gebruiken op de hoogte is van het geldende juridische kader en de daarbij bijbehorende bevoegdheden. Ook dient deze functionaris voldoende geschoold te zijn in het gebruik van de geweldsmiddelen die hij of zij gebruikt. De Raad heeft onvoldoende beeld van de wijze waarop de toepassing van geweld door genoemde functionarissen is georganiseerd.

Doel- en vraagstelling

In dit rapport schetst de Raad een beeld van de kaders en randvoorwaarden (en de invulling daarvan) die moeten leiden tot een juiste toepassing van de geweldsbevoegdheid door functionarissen van het KPCN, het RST, de JICN en de KMar op de BES-eilanden. Hierbij is aandacht voor het beleid dat door de organisaties wordt gevoerd en de kwaliteit van de uitvoering hiervan. Daarbij is de volgende centrale onderzoeksvraag gehanteerd:

> *Wat zijn de kaders en randvoorwaarden voor het toepassen van de geweldsbevoegdheid voor functionarissen van het KPCN, het RST, de KMar en de JICN op de BES-eilanden? En op welke wijze wordt hier uitvoering aan gegeven?*

Leeswijzer

In onderstaande paragrafen zijn de onderzoeksbevindingen per organisatie samengevat. Hierbij is aandacht voor verschillende thema's: de relevante wet- en regelgeving, scholing en geoefendheid en het melden en registreren van geweldgebruik.

2. BEVINDINGEN EN CONCLUSIES

2.1. KPCN

Wet- en regelgeving

Functionarissen die van overheidswege geweld mogen gebruiken zijn gebonden aan strikte kaders en randvoorwaarden. Deze dienen te zijn vastgelegd in geldende wet- en regelgeving. Uit dit onderzoek blijkt dat de kaders en randvoorwaarden voor een juiste geweldstoepassing onvoldoende geformaliseerd zijn. Hoewel er sprake is van diverse (concept) wetten, besluiten en regelingen, ontbreken belangrijke elementen om deze teksten juridisch dekkend te laten zijn. Dit heeft te maken met het ontbreken van de zogenoemde samengestelde toetsen: proeven van bekwaamheid voor executieve functionarissen met een geweldsbevoegdheid. Deze toetsen moeten ten tijde van het onderzoek nog formeel worden vastgesteld door de ministers van de drie landen (Nederland, Curaçao en Sint Maarten). Onderlinge regelingen kunnen daarom nog niet worden geïmplementeerd. Concreet betekent dit dat de functionarissen van het KPCN wettelijk niet zijn gehouden aan de beschreven eisen en dat het KPCN formeel geen consequenties kan verbinden aan onvoldoende toets resultaten van executief personeel.

Met inachtneming van de gebreken in de formele zin, heeft de Raad onderzocht of in de geest van wet- en regelgeving wordt gehandeld. Hoewel er geen concrete afspraken zijn gemaakt over het tijdstip waarop formalisering van de toetsen plaats moet hebben en de daarmee samenhangende voorbereidingen voor het korps, toont het onderzoek wel dat het KPCN de laatste jaren stappen heeft gezet om te handelen in de geest van de wet- en regelgeving. Dit proces is echter nog niet afgerond. Gezien de zwaarte van de verantwoordelijkheden die zijn gemoeid met het gebruik van geweldsmiddelen acht de Raad het van groot belang dat het KPCN altijd en volledig kan handelen conform wet- en regelgeving.

Geoefendheid en toetsing

Het onderzoek door de Raad toont dat het KPCN een flinke kwaliteitsslag heeft gemaakt voor wat betreft de geoefendheid. Zo is een IBT-instructeur in dienst, die ten tijde van dit onderzoek met pensioen is gegaan. Deze functionaris heeft een cruciale rol gespeeld in de verbetering van de geoefendheid in relatie tot geweldstoepassing. Nadat de IBT-instructeur met pensioen is gegaan is er een nieuwe IBT-instructeur aangesteld door het KPCN. Deze werd ten tijde van het onderzoek nog opgeleid in Nederland. De registratie met betrekking tot de geoefendheid van de functionarissen vindt plaats via een Excel-bestand. Deze is ten tijde van het onderzoek belegd bij de IBT-instructeur. Hoewel de functie in de organisatie is weggezet, is er geen achtervang bij uitval door bijvoorbeeld opleiding of ziekte. Dit maakt de functie kwetsbaar. Zo was er door de pensionering van de voormalig IBT-instructeur en de opleiding van de nieuwe functionaris een lange tijd geen IBT-instructeur beschikbaar.

Oefenen vindt onder andere plaats in het kader van de MBO-4 opleiding, die tot doel heeft alle functionarissen op eenzelfde kwaliteitsniveau te krijgen. Functionarissen volgen binnen deze opleiding de trainingen Schietvaardigheid, Geweldsbeheersing en Aanhoudings- en Zelfverdedigingsvaardigheden. Daarvoor worden ook toetsen of examens afgelegd. Ook functionarissen die niet participeren in de MBO-4 opleiding volgen deze trainingen en leggen examens of toetsen af. Door het ontbreken van een wettelijke grondslag worden geen formele consequenties aan het niet halen

van toetsen of examens kunnen worden verbonden, door bijvoorbeeld geweldsmiddelen in te nemen. Wel stuurt het KPCN actief op het volgen van de trainingen tijdens functionerings- en feedbackgesprekken.

Melding en registratie incidenten geweldgebruik

Onder functionarissen van het KPCN is ruime bekendheid met de procedure omtrent het melden van geweldgebruik. Dit is onder meer het gevolg van de aandacht die hieraan is besteed in opleidingen en trainingen, alsmede door actieve sturing vanuit de korpsleiding. Incidenten worden vaak wel, maar nog niet structureel gemeld. De oorzaak van het niet melden van incidenten ligt deels in een andere definiëring van geweld door functionarissen. Dit is volgens de korpsleiding niet direct een groot afbreukrisico, omdat door de kleinschaligheid van de eilanden geweldgebruik door politiefunctionarissen snel ter kennis komt. De Raad ziet dat hier stappen zijn gezet maar benadrukt het feit dat dit punt continue aandacht en investering van de korpsleiding vergt.

Opslag en inspectie geweldsmiddelen

Evenals de registratie van de geoefendheid, vindt de Raad de wijze van registreren van geweldsmiddelen kwetsbaar. Deze vindt plaats via een fysieke kaartenbak, waaraan één taakverantwoordelijke is gekoppeld. Bij wederhoor blijkt dat er een start is gemaakt met de digitalisering van de registratie. Daarnaast beschikt het KPCN niet over heldere en eenduidige afspraken over het meedragen en opslaan van vuurwapens door functionarissen. Het onderzoek door de Raad toont dat functionarissen ook in privé-situaties het wapen bij zich dragen. Deze situatie acht de Raad zeer onwenselijk, omdat dit een risico oplevert voor de medewerker en de maatschappij. Bij wederhoor heeft het KPCN aangegeven dat het vooral van belang is dat medewerkers in hun vrije tijd bedachtzaam omgaan met het gebruik van geweld en geweldsmiddelen; dit dient niet gepaard te gaan met het nuttigen van alcohol.

2.2. RST

Wet- en regelgeving

Net als bij het KPCN blijkt de wettelijke grondslag voor de geoefendheid van leden van het RST niet stevig. Er bestaat bij de (vijf) leden van het RST geen eenduidig beeld over de organisatie die verantwoordelijk is voor de sturing op een gepaste toepassing van geweld door het RST. Zo blijken zij er deels vanuit te gaan dat zij onder Nederlandse wet- en regelgeving vallen en gaan zij er deels vanuit dat zij onder BES-specifieke wet- en regelgeving vallen.

Geoefendheid en toetsing

Het RST oefent de beroepsvaardigheden met behulp van instructeurs van de KMar. Echter, dit gebeurt bij hoge werkdruk of medische klachten niet. Er vindt geen centrale sturing op plaats op de geoefendheid van de leden van het RST. De leden van het RST vallen onder de verantwoordelijkheid van het korps dat hen heeft gedetacheerd. De operationeel RST-coördinator is verantwoordelijk voor de sturing op deelname aan trainingen. Uit gesprekken met betrokkenen blijkt dat ten tijde van het onderzoek bij onvoldoende toets resultaten geen formele consequenties worden verbonden en dat de geoefendheid geen onderwerp van gesprek is tijdens functionerings- of feedbackgesprekken.

Melding en registratie incidenten geweldgebruik

De respondenten van het RST blijken in grote lijnen bekend te zijn met de procedure omtrent het melden van geweldgebruik. Omdat het RST zelden te maken heeft met geweldsincidenten van meer dan geringe betekenis, worden zelden geweldsrapportages door het RST opgesteld. Ook bij functioneringsgesprekken is geweldgebruik een vast onderdeel, maar komt dit om deze reden niet aan de orde. Het toepassen van geweld van geringe betekenis wordt vermeld in het proces verbaal van aanhouding.

Opslag en inspectie geweldsmiddelen

RST-leden dragen zelden een vuurwapen bij zich. Wanneer zij dit wel doen, dragen zij dit tijdens diensttijd zichtbaar en buiten diensttijd onzichtbaar. In opslag van de kluisjes is voorzien. Respondenten zien het onderhoud van de wapens als de eigen verantwoordelijkheid. Hier wordt verder niet specifiek op toegezien. Ook vinden er geen wapentellingen plaats.

2.3. KMAR

Wet- en regelgeving

De geoefendheid in geweldstoepassing voor functionarissen die formeel bij de KMar werken is geregeld in Nederlandse wet- en regelgeving. Dit geldt niet voor functionarissen die formeel onder het Rijksdienst Caribisch Nederland (RCN) vallen en als BAVPOL[1] worden ingezet. Zij hebben een andere rechtspositie.

Geoefendheid en toetsing

De functionarissen leggen eens per jaar een toets schietvaardigheid af. Dit dient wettelijk gezien echter elk half jaar te gebeuren. In de praktijk eist de KMar echter dat alle functionarissen de vereiste toetsen succesvol afleggen. Jaarlijks zijn er vijf IBT trainingsmomenten voor zowel de medewerkers die onder de RCN vallen als de medewerkers van de KMar zelf. Conform artikel 31 en 32 van het besluit Bavpol doen medewerkers die onder de RCN vallen jaarlijks dezelfde toetsen als andere medewerkers (namelijk de Ambtsinstructie, Schieten politieparcours en Aanhoudings- en Zelfverdedigingsvaardigheden). Uitzondering hierop is de DCP: de functionarissen die in dienst zijn van de RCN zijn niet verplicht deze met succes af te ronden. In de praktijk blijkt dat zij over het algemeen fysiek niet in staat zijn om aan de DCP te kunnen voldoen. Gezien hun werkzaamheden zou het wenselijk zijn als zij ook deze proeve van bekwaamheid zouden (kunnen) afleggen. De KMar registreert de deelname aan oefeningen en toetsen van alle functionarissen in haar digitale personeelssysteem. Deze gegevens worden centraal beheerd. Wanneer uit de overzichten blijkt dat toetsen niet worden behaald, worden de geweldsmiddelen te allen tijde ingenomen.

De Raad vindt dat waar werkzaamheden gelijk zijn, de wetgever ten aanzien van de aanzienlijke verantwoordelijkheden die een verantwoorde geweldstoepassing met zich meebrengt geen onderscheid dient te maken.

---

[1] Buitengewoon agent van politie

Melding en registratie incidenten geweldgebruik

Functionarissen melden de toepassing van geweld conform de Ambtsinstructie politie BES. Er zijn enkele incidenten geweest; hiervan is melding gemaakt. Volgens de respondenten is sprake van een matige fysieke gesteldheid bij een deel van de medewerkers. Dit zou er volgens hen toe leiden dat er mogelijk minder vaak geweld wordt toegepast dan wenselijk is voor de juiste uitvoering van de politietaak. Dit is als zodanig niet onderzocht door de Raad.

Opslag en inspectie geweldsmiddelen

Wapens worden conform Defensienormen opgeslagen en geïnspecteerd. Dit gebeurt centraal door het bedrijfsbureau van de KMar. Functionarissen zijn zelf verantwoordelijk voor het onderhoud van hun vuurwapens. In vrijwel alle gevallen blijken de wapens schoon te zijn en werken deze naar behoren. Wapens mogen zonder schriftelijke toestemming niet mee naar huis worden genomen. In incidentele gevallen wordt hiervan conform interne regelgeving afgeweken, waarbij het wapen thuis veilig opgeborgen dient te worden.

2.4. JICN

Wet- en regelgeving

Voor de JICN is de Geweldsinstructie BES van toepassing. De Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) stelt op basis hiervan eisen aan de geoefendheid van de functionarissen binnen de JICN. Ook is er een eigen ambtsinstructie beschikbaar. Daarmee bestaat - in tegenstelling tot de eerder genoemde organisaties - een solide en volledige wettelijke basis voor eisen omtrent het gebruik van en de geoefendheid in geweldsmiddelen voor alle executieve functionarissen van de JICN.

Geoefendheid en toetsing

Er wordt structureel geoefend en getoetst op de vereiste beroepsvaardigheden met betrekking tot geweldgebruik. Trainingen en werk(oefen)weken zijn verplicht en worden ingeroosterd op werkdagen. De functionarissen van de JICN die een vuurwapen dragen zijn hiervoor allen geoefend en bevoegd. Hier vindt actief sturing op plaats. Ook zijn consequenties verbonden aan het niet voldoen aan formele eisen. Zo worden vuurwapens ingenomen en is het mogelijk functionarissen uit het IBT-team te halen. De JICN heeft momenteel geen eigen instructeurs, toetsers of oefenruimte beschikbaar. Om deze reden heeft het ten tijde van het onderzoek een samenwerkingsverband gesloten met het KPCN. Echter, de beperkingen bij het KPCN met betrekking tot de IBT-instructeur bleken direct invloed op de JICN te hebben. Om deze afhankelijkheid te verminderen geeft de JICN tijdens het onderzoek aan zelf gecertificeerde toetsers in huis hebben. Bij wederhoor blijkt dat de JICN inmiddels beschikt over een volledig bevoegde docent Geweldsbeheersing. Tevens zijn er door de Politieacademie twee ILO-instructeurs tot toetser van de training Aanhoudings- en Zelfverdedigingsvaardigheden zijn opgeleid.

Melding en registratie incidenten geweldgebruik

Functionarissen zijn bekend met de procedures rondom het melden van geweldgebruik. Als zij of hun meerdere een geweldsrapportage hebben moeten opmaken, dan wordt hier altijd terugkoppeling op gegeven. Sinds er over het complex een net is gespannen om het binnen gooien van contrabande tegen te gaan, nemen respondenten een daling van geweld en geweldgebruik waar. Ook het gebruik van voet- en koppelboeien tijdens gedetineerdenvervoer draagt volgens betrokkenen bij aan een daling van (de toepassing van) geweld. De Raad heeft er kennis van genomen dat het gebruik van voetboeien niet onder de Geweldsinstructie BES valt. Het gebruik van de broekstok als alternatief stuit volgens de leiding van JICN echter op praktische bezwaren. De Raad pleit ervoor dat de JICN en DJI hier zo snel mogelijk duidelijkheid in verschaffen en passende maatregelen treffen.

Opslag en inspectie geweldsmiddelen

Ten aanzien van de opslag en inspectie van geweldsmiddelen is een functionaris aangewezen die de wapens registreert en inspecteert. De vuurwapens worden enkel uitgegeven bij gedetineerdenvervoer. Dit gebeurt altijd door de leidinggevende.

Gedetineerdenvervoer

De JICN op Bonaire is tevens verantwoordelijk voor gedetineerdenvervoer. Echter, respondenten geven aan dat zij niet over de juiste middelen beschikken om hoog risico transportbewegingen op een zo veilig mogelijke wijze plaats te laten vinden. De wijze waarop het gedetineerdenvervoer is vormgegeven staat volgens betrokkenen momenteel niet in verhouding tot de gevaarzetting op het eiland. Dit kan tot onwenselijk risicovolle situaties leiden voor gedetineerden en functionarissen van de JICN.

3. AANBEVELINGEN

Aan de minister van VenJ:

- Zorg voor een solide wettelijke basis om de bekwaamheid van executieve politiefunctionarissen te garanderen door het vaststellen van de samengestelde toetsen.
- Verken de mogelijkheden voor een vaste IBT-locatie op Bonaire voor zowel ketengerichte trainingen als monodisciplinaire trainingen. Capaciteit, middelen en kennis in het kader van de geoefendheid kunnen zo worden gedeeld.

Aan het KPCN:

- Zet de functie van de IBT-instructeur stevig weg in de organisatie.
- Onderzoek de mogelijkheid om formeel consequenties te verbinden aan het niet voldoen aan eisen van geoefendheid (zoals het ontnemen van een vuurwapen bij het niet voldoen aan de eisen).
- Maak heldere en eenduidige afspraken over het meedragen en opslaan van vuurwapens door executieve medewerkers. Tref hiervoor passende maatregelen.

Aan het RST:

- Zorg voor duidelijkheid over de wettelijke grondslag ten aanzien van geweldgebruik door leden van het RST. Zie erop toe dat er centrale sturing plaatsvindt op de geoefendheid en toetsing van executieve functionarissen met een geweldsbevoegdheid.

Aan de KMar:

- Draag zorg voor eenzelfde mate van (fysieke) geoefendheid bij functionarissen die werken namens de KMar.

Aan de JICN:

- Onderzoek de mogelijkheden om de risico's die gelden bij hoogrisico gedetineerdenvervoer te verminderen, zodat functionarissen van de JICN op een zo veilig mogelijke wijze uitvoering kunnen geven aan hun werk.
- Verschaf, in samenspraak met DJI, helderheid in de discussie met betrekking tot het gebruik van voetboeien.

1. INLEIDING

1.1. *Aanleiding*

De Raad voor de Rechtshandhaving (hierna: de Raad) is belast met de algemene inspectie van de organisaties van de justitiële keten op onder meer Bonaire, Sint Eustatius en Saba (de BES-eilanden). De Raad kijkt daarbij naar de effectiviteit, de kwaliteit van de taakuitoefening en het beheer. Daarnaast is de Raad belast met de algemene inspectie van de kwaliteit en effectiviteit van de justitiële samenwerking. In haar jaarplan heeft de Raad de te onderzoeken thema’s voor 2014 vastgelegd. Eén van deze onderwerpen is de toepassing van de geweldsbevoegdheid door overheidsorganisaties.

Functionarissen werkzaam bij het Korps Politie Caribisch Nederland (KPCN), het Recherche Samenwerkingsteam (RST), de Justitiële Inrichting Caribisch Nederland, locatie Bonaire (JICN) en de Koninklijke Marechaussee (KMar) beschikken allen over de bevoegdheid geweld te gebruiken. Hiervoor dient te worden voldaan aan bepaalde voorwaarden. Deze voorwaarden zijn vastgelegd in wet- en regelgeving. Het gebruik van geweld moet zoveel mogelijk worden voorkomen en enkel proportioneel worden ingezet. Dit vereist dat de functionaris die uit hoofde van zijn functie bevoegd is om geweld te gebruiken op de hoogte is van het wettelijk kader en de bijbehorende bevoegdheden. Ook dient deze functionaris voldoende geschoold te zijn in het gebruik van geweldsmiddelen. Vervolgens is in de geweldsinstructies van bovengenoemde organisaties beschreven dat elke geweldsaanwending door de functionaris wordt gemeld en geregistreerd.

Het gebruik van geweld(middelen) door de overheid kan een grote impact hebben op zowel de betrokken ambtenaar als de burger(s). De bevoegdheid om bij de taakuitoefening onder omstandigheden geweld te mogen gebruiken onderscheidt bovengenoemde organisaties van andere overheidsdiensten. Het is van belang dat op dit vlak de vinger aan de pols wordt gehouden en met regelmaat wordt getoetst of de organisaties aan de daartoe gestelde normen voldoen.

In onderliggend rapport schetst de Raad een beeld van de kaders en randvoorwaarden die moeten leiden tot een juiste toepassing van de geweldsbevoegdheid door functionarissen van het KPCN, het RST, de JICN en de KMar op de BES-eilanden.

1.2. *Doel van het onderzoek*

Door middel van dit onderzoek wil de Raad inzicht verkrijgen in de kaders en randvoorwaarden, en de invulling daarvan, die betrekking hebben op de toepassing van de geweldsbevoegdheid door functionarissen bij het KPCN, de KMar, het RST en de JICN. De Raad wil een beeld verkrijgen van het beleid dat door de organisaties wordt gevoerd en de kwaliteit van de uitvoering hiervan.

1.3. *Centrale vraagstelling*

Uit de doelstelling van het onderzoek vloeit de volgende centrale onderzoeksvraag voort:

> *Wat zijn de kaders en randvoorwaarden voor het toepassen van de geweldsbevoegdheid voor functionarissen van het KPCN, het RST, de KMar en de JICN op de BES-eilanden? En op welke wijze wordt hier uitvoering aan gegeven?*

Om de centrale vraag te beantwoorden, zijn de volgende deelvragen geformuleerd:

1. Welke wet- en regelgeving bestaat er in het kader van de toepassing van de geweldsbevoegdheid?

2. Welk beleid voeren de verschillende organisaties met betrekking tot het toepassen van de geweldsbevoegdheid?
    i. *Wat is het beleid inzake (bij)scholing en toetsing van functionarissen met een geweldsbevoegdheid?*
    ii. *Welk beleid voert men voor wat betreft uitrusting en middelen van deze functionarissen?*
    iii. *Wat is het beleid met betrekking tot de melding en registratie van geweldgebruik door deze functionarissen?*

3. Wat is de stand van zaken in de praktijk?
    i. *Hoe zijn en worden functionarissen daadwerkelijk opgeleid, bijgeschoold en getoetst als het gaat om de toepassing van de geweldsbevoegdheid?*
        i. *Vindt relevante opleiding en (bij)scholing plaats?*
            1. *Zo ja:*
                a. *Om welke opleiding/trainingen gaat het? Dienen functionarissen toetsen af te leggen/Is er sprake van certificering?*
                b. *Hoe vaak vindt bijscholing/oefening plaats?*
                c. *Vindt registratie van opleiding en (bij)scholing plaats?*
                d. *Wat is het beeld ten aanzien van de kwaliteit van deze opleiding en (bij)scholing?*
    ii. *Wat is het beeld van de uitgifte, het bezit en de inname van (vuur)wapens?*
    iii. *Op welke wijze vindt de opslag en het onderhoud van (vuur)wapens plaats?*
    iv. *Wat is het beeld van melding en registratie van geweldstoepassing plaats?*
        i. *Op welke wijze vindt dit proces plaats?*
        ii. *Op welke wijze wordt opvolging gegeven aan (meldingen van) geweldstoepassing?*

1.4. ***Afbakening en reikwijdte***

Dit onderzoek richt zich nadrukkelijk op de toepassing van geweld door functionarissen werkzaam bij het KPCN, het RST, de KMar (in haar uitoefening van de politietaak) en de JICN op de BES-eilanden.

In dit onderzoek bekijkt de Raad (de invulling van) de kaders en randvoorwaarden die moeten leiden tot een juiste aanwending van geweld door de organisaties. De Raad toetst niet de rechtmatigheid en/of behoorlijkheid van het geweldgebruik zelf (zoals de schietvaardigheid van individuele functionarissen).

Onder geweld wordt verstaan elke dwangmatige kracht van meer dan geringe betekenis uitgeoefend op personen of zaken. Onder het aanwenden van geweld wordt begrepen het gebruik van alsmede het dreigen met geweld. Het aanleggen van handboeien valt enkel onder geweld wanneer de boeien bij weerspanning van de arrestant worden aangelegd.

1.5. *Methode van onderzoek*

Dit onderzoek is namens de Raad uitgevoerd door twee senior inspecteurs van de Inspectie Veiligheid en Justitie (Inspectie VenJ). De Inspectie VenJ ondersteunt de Raad in de uitoefening van haar toezichtstaak op de BES-eilanden.

Het onderzoek heeft betrekking op de periode van mei tot en met juni 2014. Het onderzoek bestond uit het bestuderen van relevante wet- en regelgeving en beleidsdocumenten. Daarnaast is gesproken met functionarissen van het KPCN, het RST, de JICN en de KMar op Sint Eustatius, Saba en Bonaire. Om een goed beeld van de organisatie en de toepassing van geweld te krijgen, is gekeken naar verschillende processen: de geldende wet- en regelgeving, scholing en geoefendheid en het melden en registreren van geweldgebruik door relevante functionarissen. Daarvoor heeft de Raad interviews gehouden met functionarissen op zowel uitvoerend, tactisch als strategisch niveau (zie bijlage). In het kader van wederhoor zijn de interviewverslagen na opmaak bij deze functionarissen teruggelegd voor akkoord. Het volledige eindrapport is tot slot voor wederhoor neergelegd bij de eindverantwoordelijken van de onderzochte organisaties.

1.6. *Leeswijzer*

In het rapport worden de onderzoeksbevindingen per onderzochte organisatie beschreven. Per organisatie wordt eerst een algemeen beeld geschetst van de organisatie en relevante wet- en regelgeving. Vervolgens komen respectievelijk de onderwerpen ‘geoefendheid’, ‘melding en registratie van geweldgebruik’ en ‘opslag en inspectie van vuurwapens’ aan de bod. Ieder hoofdstuk wordt afgesloten met een deelanalyse en –conclusie. De deelconclusies zijn, vergezeld van aanbevelingen, gebundeld in de samenvatting, conclusies en aanbevelingen.

2. KPCN

2.1. WET- EN REGELGEVING

Voor het KPCN bestaat momenteel ten aanzien van geweldstoepassing een complex samenstel aan wetten, regelingen en besluiten (op zowel het niveau van het koninkrijk als op landsniveau). Leidend is de Rijkswet Politie van Curaçao, van Sint Maarten en van Bonaire, Sint Eustatius en Saba (hierna: Rijkswet). Hierin is onder meer beschreven dat de ambtenaar van politie is aangesteld voor de uitvoering van de politietaak en bevoegd is om in de rechtmatige uitoefening van zijn taak geweld te gebruiken tegen personen en goederen. Ook schrijft de Rijkswet in artikel 41 voor dat de landen onderling een regeling dienen te treffen houdende een ambtsinstructie voor de politie:

1. De landen treffen onderling een regeling die kwaliteitscriteria en opleidings- en trainingsvereisten voor ambtenaren van politie bevat. Deze kwaliteitscriteria en opleidings- en trainingsvereisten worden in elk van de landen vastgesteld bij landsbesluit, houdende algemene maatregelen, respectievelijk algemene maatregel van bestuur.

2. Elk van de landen kan bij of krachtens landsbesluit, houdende algemene maatregelen respectievelijk bij of krachtens algemene maatregel van bestuur aanvullende kwaliteitscriteria en opleidings- en trainingsvereisten stellen voor de ambtenaren van politie van het politiekorps.

De landen hebben verschillende onderlinge regelingen opgesteld, die wel formeel bindend zijn voor de landen, maar niet voor burgers. Voor dit onderzoek zijn de volgende regelingen van belang: Ambtsinstructie voor de politie van Curaçao, van Sint Maarten en van Bonaire, Sint Eustatius en Saba (Stcrt. 2010, 11406), de Uitrustingsregeling voor de politie van Curaçao, van Sint Maarten en van Bonaire, Sint Eustatius en Saba (Stcrt. 2010, 113337) en de Onderlinge regeling kwaliteitscriteria en opleidings- en trainingsvereisten van de politie van Curaçao, van Sint Maarten en van Bonaire, Sint Eustatius en Saba (Stcrt. 2010, 11333) - hierna: de Onderlinge regeling kwaliteitscriteria. Op landelijk niveau zijn er wetten en besluiten die aanvullend zijn op of verwijzen naar bovenstaande wetten en besluiten op het niveau van het Koninkrijk, zoals de Ambtsinstructie politie BES en het Besluit bewapening en overige uitrusting politie BES.

De eis van geoefendheid in het gebruik van geweldsmiddelen wordt beschreven in hoofdstuk 7 van de Onderlinge regeling kwaliteitscriteria en verder uitgewerkt in de Ambtsinstructie politie BES. In de Onderlinge regeling kwaliteitscriteria staan de vereisten voor het oefenen en toetsen van geweldsbeheersing, aanhoudings- en zelfverdedigingsvaardigheden en schietvaardigheden. Volgens de regeling dienen de ministers gezamenlijk een samengestelde toets op te stellen om de aanhoudings- en zelfverdedigingsvaardigheden, de geweldsbeheersing en de schietvaardigheid te beoordelen. De regeling beschrijft verder dat, indien een politieagent jaarlijks slaagt voor de eerste twee genoemde toetsen, hij handboeien, de korte wapenstok en pepperspray mag dragen. Als de agent voor de drie toetsen slaagt mag hij ook een vuurwapen dragen. De schietvaardigheid dient halfjaarlijks te worden getoetst. Indien één of meerdere toetsen niet worden behaald moet de agent volgens de genoemde regeling het (de) bijbehorende geweldsmiddel(en) inleveren bij de korpschef. Echter, omdat deze samengestelde toetsen niet zijn opgesteld, kunnen ze ook niet worden afgelegd. In artikel 1 van de betreffende onderlinge regeling wordt eveneens ingegaan op de verschillende toetsen. Hierin staat beschreven dat de toetsen door 'Onze Ministers' moeten worden samengesteld, wat inhoudt dat dit in gezamenlijkheid gebeurd. Dit is tot op heden echter niet gebeurd. Dit betekent dat de toets niet

bestaat en dus ook niet kan worden afgelegd. Het betekent niet dat de ambtenaren van politie – omdat zij bij afwezigheid van een toets niet kunnen voldoen aan de wettelijke vereisten van geoefendheid – niet over een wapen beschikken of geen geweld toe mogen passen.

Het ministerie van VenJ schrijft hierover: *"Zolang deze toetsen niet zijn vastgesteld als bijlagen bij het Besluit rechtspositie korps politie BES brengt het gewijzigde artikel 123 van het Besluit rechtspositie korps politie BES mee dat voor de geoefendheid in het gebruik van een geweldsmiddel niet is vereist dat de toets geweldbeheersing en de toets aanhoudings- en zelfverdedigingsvaardigheden met voldoende resultaat is afgelegd en dat voor de geoefendheid in het gebruik van een vuurwapen niet is vereist dat de toets schietvaardigheid met voldoende resultaat is afgelegd. Om toch een bepaalde maatstaf te kunnen hanteren worden door KPCN de RTGP [Regeling toetsing geweldsbeheersing politie red.] eisen gehanteerd zoals deze gelden voor de Nationale politie."*

Strikt juridisch gezien kan het KPCN dus (nog) niet worden gehouden aan de eisen ten aanzien van de geoefendheid en het toetsen van de functionarissen zoals beschreven in bovenstaande wetten, regelingen en besluiten. De Raad vindt het van groot belang dat er in de geest van de wet- en regelgeving wordt gehandeld tot het moment dat de wet wordt geïmplementeerd. Immers: het is voor iedereen wenselijk dat functionarissen die over wapens beschikken hier ook in voldoende mate in geoefend zijn. Omdat de kaders en randvoorwaarden wel al zijn beschreven, heeft de Raad in dit onderzoek gekeken naar de wijze waarop het KPCN op dit moment invulling geeft aan de nog te formaliseren eisen en normen voor geweld- en wapengebruik.

2.2. BELEID

Vóór het ontstaan van het KPCN op 10-10-2010 werd er niet of nauwelijks geïnvesteerd in het permanent opleiden, oefenen en toetsen van executieve functionarissen. Ondanks dat het Korps Politie Nederlandse Antillen beschikte over een eigen vuurwapeninstructeur, werd de schietvaardigheid niet structureel en/of verplicht geoefend en werden functionarissen niet getraind en getoetst in aanhoudings- en zelfverdedigingsvaardigheden, geweldsbeheersing en fitheid (de zogenoemde Integrale Beroepsvaardigheden Training of IBT). Sinds 10-10-2010 zijn door de korpsleiding verschillende stappen gezet om het opleiden en oefenen een plek te geven in de organisatie en de functionarissen op (een gelijk) niveau te brengen.

Hiertoe is allereerst het 'Opleidingsplan KPCN' dd. 31-10-2011 geschreven. Het plan dient als leidraad voor het beleid ten aanzien van het opleiden van de functionarissen. In het opleidingsplan zijn onder meer de initiële en postinitiële opleidingen beschreven voor de jaren 2012 en 2013. Ook is de ambitie van het korps beschreven om alle functionarissen op MBO-4 niveau te krijgen. Het plan bevat geen uitgangspunten en eisen voor (bijscholings)trainingen in het kader van de schietvaardigheid, aanhoudings- en zelfverdedigingsvaardigheden en geweldsbeheersing.

Sinds 2011 is een vaste, gediplomeerde IBT-instructeur werkzaam bij het KPCN. Deze functie als zodanig is niet opgenomen in het inrichtingsplan van het KPCN. De korpsleiding heeft hiervoor apart gelden vrijgemaakt, met als doel de geoefendheid van executieve functionarissen te borgen. Ten tijde van het onderzoek bleek de invulling van deze functie kwetsbaar; bij langdurige ziekte of verlof kon niet in vervanging worden voorzien. Deze situaties hebben zich in de praktijk niet voorgedaan. De IBT-instructeur is in juni 2014 met pensioen gegaan. Het KPCN heeft een opvolger aangewezen, die ten tijde van het onderzoek in Nederland werd opgeleid bij de Politieacademie. De beoogde

aanstellingsdatum was november 2014. In de periode juni tot november 2014 was daarom geen IBT-instructeur aanwezig. Om deze reden heeft het KPCN alle functionarissen voor juni al twee tot drie keer de IBT-training laten volgen (inclusief schietvaardigheid). Om de overgangsperiode te overbruggen heeft de korpschef daarnaast bijstand van de KMar en de JICN gevraagd, zodat functionarissen de beroepsvaardigheden in deze periode kunnen blijven oefenen. Ook was het korps voornemens om in samenwerking met de toen nog aanwezige IBT-instructeur een film te maken zodat functionarissen kunnen zien hoe het beste een wapen te hanteren. De Raad weet niet of deze film inmiddels is opgesteld/gemaakt en als opleidingstool wordt gebruikt voor executieve functionarissen.

2.3. GEOEFENDHEID

De korpsbeheerder biedt de ambtenaar de gelegenheid tot het volgen van training ter voorbereiding op de af te leggen toetsen, en toetsing.

Artikel 7.3. Onderlinge regeling kwaliteitscriteria en opleidings- en trainingsvereisten van de politie van Curaçao, van Sint Maarten en van Bonaire, Sint Eustatius en Saba (Stcrt. 2010, 11333)

2.3.1. *Oefenen*

Ten tijde van het onderzoek was het korps druk bezig om alle executieve functionarissen op hetzelfde (basis)opleidingsniveau te krijgen. Hiervoor is in samenwerking met de Politieacademie in Nederland een aangepaste MBO-4 opleiding opgesteld. Alle functionarissen van het KPCN volgen deze opleiding gefaseerd. Gekoppeld aan deze opleiding volgen de functionarissen extra IBT-oefeningen, zodat zij vaker hun schietvaardigheid kunnen oefenen. Deelnemende functionarissen van de Bovenwinden vliegen hiervoor om de twee weken naar Bonaire. Dit kan op de Bovenwinden niet, omdat daar geen schietbaan ligt. Verschillende respondenten vragen zich af op welke wijze de deelname aan de verplichte schietoefeningen en –toetsen voor de Bovenwinden, na afronding van de MBO-4 opleidingen, zal worden georganiseerd.

Executieve functionarissen van het KPCN worden opgeleid en geoefend door de daarvoor beschikbare IBT-instructeur. Onder zijn begeleiding oefenen functionarissen regelmatig de aanhoudings- en zelfverdedigingsvaardigheden en de schietvaardigheid. De Ambtsinstructie politie BES dient als basis voor deze oefenmomenten. De instructeur gebruikt de oefenmomenten tevens om de functionarissen te toetsen. Hij doet dit conform Nederlandse normen. Van de deelname aan en resultaten van oefenmomenten en toetsen houdt de IBT-instructeur in Excel en Word een overzicht bij Deze werkwijze is nog niet geborgd: het is de vraag hoe dit in de toekomst wordt bijgehouden.

De functionarissen kunnen buiten het opleiden en oefenen zelf theoretische informatie met betrekking tot geweldgebruik raadplegen op het intranet (Bonaire) en de harde schijf (Sint Eustatius en Saba) via de binnen het korps gebruikte computersystemen. Hier zijn de ambtsinstructie en de overige regelingen, wetten en besluiten te vinden, alsmede samenvattingen hiervan. Ook stelde de voormalige IBT-instructeur via deze weg oefentoetsen beschikbaar.

Uit alle gesprekken blijkt dat de huidige opleiding- en oefencyclus zorgt voor een merkbare kwaliteitsimpuls in de uitvoering van het dagelijkse werk. Volgens respondenten trokken functionarissen acht tot negen jaar geleden

bijvoorbeeld aanzienlijk sneller bij het minste of geringste het vuurwapen. De functionarissen zijn nu beter doordrongen van het proportionaliteitsbeginsel.

Het KPCN investeert vooralsnog niet in het oefenen en toetsen van de fysieke vaardigheden van de functionarissen. Verschillende respondenten benadrukken dat de basisconditie van het merendeel van de executieve functionarissen ondermaats is en dat het wenselijk is om hier meer in te investeren. Uit gesprekken met functionarissen op Sint Eustatius blijkt dat zij ten tijde van het onderzoek aan de opbouw van een goede fysieke conditie werken met oog op toekomstige verplichtingen. Zo is er op het eiland iedere ochtend de mogelijkheid om voor de dienst de fysieke vaardigheid te trainen. Daarnaast is er jaarlijks een sportdag. Het is niet gebleken of en in welke mate van deze faciliteiten gebruik worden gemaakt. Op Bonaire geven betrokkenen aan dat het oefenen en trainen van de fysieke vaardigheid geleidelijk zal worden opgebouwd. De fysieke conditie wordt niet structureel beoefend door alle executieve functionarissen; respondenten van het KPCN geven aan dat hier winst te behalen valt. Wel bestaat de mogelijkheid om in het bij het bureau gelegen stadion aan de conditie te werken. Het KPCN faciliteert de medewerkers bovendien in de mogelijkheid om tegen een gereduceerd tarief te sporten bij lokale sportscholen.

2.3.2. *Faciliteiten*

Het opleiden en oefenen van de functionarissen vindt plaats op de schietbaan en in verschillende gehuurde ruimtes op Bonaire. De meningen over de kwaliteit van de opleidings- en oefenfaciliteiten is verdeeld. Zo zijn verschillende functionarissen tevreden over de beschikbare faciliteiten. Andere respondenten zijn minder tevreden, zij vinden het kostbaar en onhandig om iedere keer (andere, veraf gelegen) locaties te moeten huren. Het KPCN heeft de schietbaan in 2013 enige tijd niet gebruikt in verband met onvoldoende veilige omstandigheden. Het was namelijk mogelijk om – zonder enige vorm van belemmering – op de schietbaan te komen. Andere respondenten geven aan dat het voor de lokale bevolking altijd helder is wanneer er op de schietbaan wordt geoefend, omdat dit door het gebruik van vlaggen wordt aangegeven. Uit wederhoor blijkt dat de lokale bevolking door middel van krantenadvertenties op de hoogte wordt gebracht van de oefenmomenten van het KPCN. Ook zijn de weersomstandigheden op het eiland direct van invloed op het wel of niet kunnen gebruiken van de schietbaan.

Zoals beschreven volgen functionarissen die werkzaam zijn op de Bovenwinden op Bonaire de schietvaardigheidstrainingen. Deze zijn al dan niet gekoppeld aan de MBO-4 opleiding. Dit is een kostbare, tijdrovende en tijdelijke situatie, waardoor momenteel wordt nagedacht over het bouwen van een schietbaan op Sint Eustatius. Deze schietbaan zou bij voorkeur in samenwerking met relevante partners moeten worden gebouwd. Op de Bovenwinden is er op Sint Eustatius gelegenheid tot het oefenen van andere vaardigheden dan de schietvaardigheid. Dit is in tegenstelling tot de situatie in Saba, waar - hoewel er wel tijd en ruimte is om de vaardigheden in theorie te bestuderen –geen ruimte beschikbaar is om te sporten. De reden hiervoor is dat het hotel waarmee een contract was afgesloten voor het gebruik van de fitnessruimte, inmiddels is gesloten voor verkoop en er geen sportschool aanwezig is op het eiland.

Ten tijde van het onderzoek werd door het KPCN, de KMar en de JICN gesproken over het opzetten van een gemeenschappelijk trainingscentrum op Bonaire met daarin een dojo en een overdekte schietbaan. Een dergelijk gedeeld centrum heeft verschillende voordelen volgens respondenten: het delen van de instructeurs, het delen van kosten voor huur van trainingsfaciliteiten en te allen tijde kunnen trainen. Echter, er kleeft ook een nadeel aan: de

organisaties gebruiken andere wapens, dus de instructeurs dienen bekwaam te zijn in het hanteren van het brede scala aan wapens.

2.3.3. *Toetsing*

Een ambtenaar is steeds voor de duur van een kalenderjaar geoefend in het gebruik van een geweldsmiddel, indien hij in het daaraan voorafgaande kalenderjaar met voldoende resultaat heeft afgelegd: de toets geweldsbeheersing en de toets aanhoudings- en zelfverdedigingsvaardigheden.

Een ambtenaar is steeds voor de duur van een kalenderhalfjaar geoefend in het gebruik van een vuurwapen indien hij naast eerder genoemde toetsen in het daaraan voorafgaande kalenderhalfjaar de toets schietvaardigheid met voldoende resultaat heeft afgelegd.

Indien de ambtenaar er niet in slaagt binnen de gestelde termijnen de voor hem geldende toetsen met voldoende resultaat af te leggen, ziet de korpsbeheerder er op toe dat de ambtenaar de betreffende geweldsmiddelen inlevert op de laatste dag van de gestelde termijn.

De ambtenaar van wie een geweldsmiddel is ingenomen wordt voor de resterende duur van het kalender(half)jaar wederom geacht geoefend te zijn in het gebruik van het geweldsmiddel vanaf het moment dat hij de toetsen die hij niet of niet met voldoende resultaat had afgelegd, alsnog met voldoende resultaat aflegt.

Artikel 7.2, Onderlinge regeling houdende kwaliteitseisen, opleidings- en trainingsvereisten politie van Curaçao, van Sint Maarten en van Bonaire, Sint Eustatius en Saba

Het gebruik van geweldsmiddelen is alleen toegestaan aan de ambtenaar van politie wie het geweldsmiddel rechtens is toegekend en die in het gebruik van dat geweldsmiddel is geoefend. Uit de Nota van toelichting blijkt het uitgangspunt voor het geweldgebruik: het op verantwoorde wijze omgaan met geweldsmiddelen.

Artikel 10, Ambtsinstructie politie BES

Uit de gesprekken blijkt dat er door het KPCN wordt geprobeerd om aan de Nederlandse standaarden en normen voor geoefendheid van geweldgebruik te voldoen. Het korps stuurt zowel op strategisch, tactisch als operationeel niveau actief op oefening en toetsing van de functionarissen. Dit geldt in het bijzonder voor de schietvaardigheid. Hier had ook de voormalige IBT-instructeur een actieve rol in; hij drong aan op extra oefenmomenten indien noodzakelijk. Zo bleken vlak voor het onderzoek enkele functionarissen uit de dienst te zijn gehaald om de vereiste schietvaardigheidstrainingen en –toetsen met goed resultaat af te leggen. Ten tijde van het onderzoek zijn daarentegen geen formele consequenties verbonden aan het niet halen van een toets, omdat deze toets wettelijk gezien niet bestaat (zie paragraaf 2.1). Functionarissen zijn daarmee ook niet gebonden aan bepaalde toetsen om bepaalde taken en bevoegdheden uit te mogen oefenen. Vuurwapens worden bij het niet halen van een toets niet per definitie ingenomen. Het KPCN geeft in de wederhoorfase aan dat er in dergelijke gevallen wel zo snel mogelijk een herhaaltoets

wordt afgenomen. Wel hebben functionarissen die de pepperspraymodule (die bij de invoering van dit geweldsmiddel werd gegeven) niet met succes hebben afgesloten, geen pepperspray gekregen.

Het feit dat formeel geen consequenties zijn verbonden aan opleiden en oefenen in het kader van geweldsaanwending en –beheersing is door de korpsleiding van het KPCN besproken met de DG Politie van het ministerie van VenJ. Het korps dient er volgens de Raad echter voor zorg te dragen ondanks de formele gebreken conform wet- en regelgeving te handelen.

Ook is afgesproken om in 2015 verder te bekijken op welke wijze invulling kan worden gegeven aan het formaliseren van de afspraken omtrent de geoefendheid van functionarissen. De korpschef geeft in dat kader aan dat het verbinden van consequenties aan het niet volgen van opleidingen en trainingen theoretisch nu al mogelijk is via functioneringsgesprekken. Hierin worden functionarissen beoordeeld op vakmanschap, houding en gedrag. Deze werkwijze is volgens de korpschef niet vanzelfsprekend, omdat in het verleden onvoldoende heeft geïnvesteerd in leiderschap en de daarbij behorende taken en verantwoordelijkheden (zoals het houden van functionerings- en beoordelingsgesprekken). Dit is nog in ontwikkeling. Volgens de korpschef is daadwerkelijke certificering van alle functionarissen pas realistisch in 2016. Na de evaluatie van het korps in 2014 verdient het volgens de korpsleiding aanbeveling om hiertoe een realistische en concrete planning voor te schrijven.

Uit gesprekken blijkt dat schriftelijke toetsen een uitdaging vormen voor een groot deel van de executieve functionarissen van het KPCN. Dit komt volgens verschillende respondenten doordat lokale functionarissen de Nederlandse taal minder goed beheersen. Relatief gezien worden praktijktoetsen vaker met goed gevolg afgelegd. De voormalige IBT-instructeur heeft dit proberen aan te pakken door zoveel mogelijk te werken met casuïstiek gericht op de lokale situatie. Of dit na zijn vertrek nog steeds op eenzelfde manier wordt aangepakt is niet duidelijk. De korpsleiding pleit in gesprekken met de Raad voor het afleggen van de toetsen in het Papiaments (Bonaire) en deze bovendien meer toe te spitsen op de Antilliaanse situatie (in tegenstelling tot de Nederlandse situatie die in toetsen vaak wordt gehanteerd).

2.3.4. *Registratie*

De korpsbeheerder draagt zorg voor de registratie van de deelname aan en de resultaten van de behaalde toetsen. In het jaarverslag van het politiekorps wordt een overzicht gegeven van de stand van zaken van de toetsen.

Artikel 7.6, Onderlinge regeling houdende kwaliteitseisen, opleidings- en trainingsvereisten politie van Curaçao, van Sint Maarten en van Bonaire, Sint Eustatius en Saba

De deelname aan trainingen, toetsen en de resultaten daarvan worden ten tijde van het onderzoek geregistreerd door de IBT-instructeur die na afloop van dit onderzoek van de Raad met pensioen is gegaan. Alle executieve functionarissen van het KPCN zijn in het overzicht opgenomen. Uit het overzicht blijkt dat nog niet alle functionarissen structureel deelnemen aan de oefenmomenten en toetsen. De IBT-instructeur geeft de Raad mee hier wel een positieve ontwikkeling te zien. Echter, in periodes waarin sprake is van onderbezetting in het korps door grote onderzoeken is er spanning waarneembaar in de dagelijkse taakuitvoering en de tijd die beschikbaar is/wordt gesteld voor het oefenen en toetsen van de vaardigheden.

De IBT- instructeur koppelt de toets resultaten structureel terug aan de verantwoordelijke chefs. Voor wat betreft de deelname aan de trainingen heeft de instructeur een signaalfunctie. Op deze manier kan het korps sturen op de geoefendheid van haar executieve functionarissen. Het beheer van deze overzichten valt onder de verantwoordelijkheid van het hoofd BPZ.

2.4. MELDING EN REGISTRATIE GEWELDGEBRUIK

2.4.1. *Het melden en registreren van geweldgebruik*

De ambtenaar die geweld heeft aangewend, meldt de feiten, omstandigheden en eventuele gevolgen onverwijld aan zijn meerdere of een door de korpschef aangewezen functionaris.

De melding wordt door de meerdere of de door de korpschef aangewezen functionaris terstond vastgelegd, waarbij gebruik wordt gemaakt van het in de Ambtsinstructie opgenomen 'meldingsformulier geweldsaanwending'. Ook voor het uit voorzorg ter hand nemen van een vuurwapen geldt een meldingsprocedure. Voor wat betreft het omleggen van handboeien geldt dat dit afhankelijk is van de weerspannigheid van de arrestant.

De korpschef wijst een functionaris aan die het meldingsproces coördineert en begeleidt.

De melding wordt door de korpschef binnen vierentwintig uur na ontvangst ter kennis gebracht van de officier van justitie, dan wel door de commandant van de Koninklijke marechaussee van de officier van justitie ingeval het een militair betreft indien: a. **de gevolgen van het aanwenden van geweld daartoe naar het oordeel van de korpschef of de commandant van de Koninklijke marechaussee aanleiding geven;** b. **het aanwenden van geweld lichamelijk letsel van meer dan geringe betekenis dan wel de dood heeft veroorzaakt, of** c. **gebruik is gemaakt van een vuurwapen en daarmee één of meer schoten zijn gelost.**

Artikel 30, Ambtsinstructie politie BES

Op het intranet van het KPCN is informatie beschikbaar over de procedure voor het melden van geweldgebruik. Op de Bovenwinden is dezelfde informatie op de harde schijf te vinden van de op de eilanden beschikbare computersystemen. Het toepassen van geweld dient te worden gemeld wanneer sprake is van fysiek geweld, gebruik van de pepperspray, vuurwapengebruik en geweld met ernstig letsel en/of de dood als gevolg. Het gebruik van handboeien (tenzij in relatie met geweldgebruik) wordt niet separaat gemeld. Wel wordt dit opgenomen in het verbaal van aanhouding.

Vrijwel alle respondenten waarmee de Raad heeft gesproken zijn bekend met de wettelijke procedure omtrent het melden van geweldstoepassing. Wanneer dit niet het geval is, wordt wel in grote lijnen gehandeld conform de geldende procedure. Geweldgebruik wordt door functionarissen mondeling gemeld aan een meerdere, meestal een senior medewerker. Deze maakt – indien noodzakelijk – een geweldsrapportage op door middel van het formulier

‘Geweldsaanwending’, die binnen 24 uur bij de Chef van Dienst wordt neergelegd. Dan gaat de rapportage door naar het hoofd BPZ en eventueel naar de korpschef. Het hoofd BPZ coördineert en begeleidt dit proces. In een enkel geval wordt de melding nog direct afgedaan door de leidinggevende van de meerdere. Dit is niet conform de procedure. Dit is volgens respondenten steeds minder vaak het geval.

Het hoofd BPZ bespreekt een melding van geweldstoepassing altijd met de IBT-instructeur. Samen beoordelen zij het toegepaste geweld op rechtmatigheid, proportionaliteit en juistheid van handelen. Wanneer een vuurwapen is gebruikt en één of meerdere schoten zijn gelost, zwaar letsel is toegebracht, een persoon komt te overlijden of de situatie hier anderszins aanleiding toe geeft, wordt het incident voorgelegd aan de korpschef en wordt de melding volgens betrokkenen doorgestuurd naar het OM. Nadat het gebruik van geweld is gemeld, wordt op Bonaire het resultaat van de beoordeling van de melding niet in alle gevallen teruggekoppeld aan de betreffende medewerker. Dit gebeurt op Sint Eustatius wel structureel. Respondenten op Sint Eustatius en Saba stellen dat er op deze eilanden zeer weinig geweld wordt gebruikt. Bij conflictsituaties wordt met name gepraat en bemiddeld. Geweldsincidenten die agenten op Bonaire begaan, worden ook bij het OM gemeld. Dit geldt ook voor resultaten van toetsen, wanneer dit een aandachtspunt lijkt te zijn. Het OM geeft aan dat geweld een relatief begrip is op de BES-eilanden; optreden met de harde hand wordt niet als ongewoon ervaren. Het OM geeft aan dat meldingen van geweld daardoor soms niet binnenkomen; slechts een handvol meldingen zijn ten tijde van het onderzoek binnengekomen. In het verleden is huiselijk geweld onvoldoende gemuteerd. Hier heeft het OM vervolgens op gestuurd. Het OM geeft aan dat in de afgelopen jaren wel positieve stappen zijn genomen in de richting van de handhaving van Nederlandse (rechts)normen. Het OM heeft actie ondernomen op het beperkte aantal meldingen.

Vanuit het OM wordt aangegeven dat de verslaglegging door het KPCN op Saba en Statia in mutaties en processen verbaal ten aanzien van geweldstoepassing in zijn algemeenheid vrij summier is. Op deze eilanden komt het OM naar eigen zeggen niet of pas laat in beeld bij het melden van geweld. Dit is afhankelijk van de wettelijke criteria. Daarbij is onduidelijk of chefs voldoende weten wat hun medewerkers op straat doen en zicht hebben op de toepassing van geweld, aangezien de mutaties vaak summier zijn.

Bij het Bureau Interne Zaken van het korps kunnen burgers klachten indienen over het optreden van de politie. Betreffende geweldgebruik door de politie ontvangt het bureau geen klachten. Mocht dit toch het geval zijn, dan worden klachten waarover het vermoeden bestaat dat de politiefunctionaris niet conform de geweldsinstructie gehandeld heeft, aan de korpschef gemeld. Daar wordt vervolgens onderzoek naar gedaan. Wanneer is vastgesteld dat niet rechtmatig is gehandeld door de politiefunctionaris, wordt de collega berispt. Daarnaast worden dergelijke cases voor het leereffect soms ook intern besproken. Sinds de komst van de IBT-instructeur is volgens verschillende respondenten een daling in het gebruik van geweld door executieve functionarissen op te merken. Dit geldt dan met name voor het gebruik van het vuurwapen.

Binnen de BPZ is in 2014 (tot de uitvoering van het onderzoek) drie keer geweld toegepast. Het betreft gevallen waarin pepperspray is gebruikt, een waarschuwingsschot is gegeven en fysiek geweld is gebruikt. Door het structureel registreren van geweldgebruik in Actpol[2] door de functionarissen van het KPCN is de toepassing van geweld beter te

[2] Actpol is het bedrijfsprocessensysteem waarmee het KPCN werkt.

monitoren. Ten aanzien van het omleggen van boeien wordt geen aparte rapportage opgemaakt. Het wordt volgens het merendeel van de respondenten wel gemeld aan de leidinggevende en soms ook geregistreerd in het proces verbaal in Actpol. Dit gebeurt nog niet structureel. Bij de inzet van een specialistische eenheid zoals het GBO/VAG[3] gebeurt dit wel altijd.

Het hoofd BPZ gaat er vanuit dat in 95 procent van de gevallen waarbij geweld wordt toegepast, dit ook wordt gemeld. Hij vermoedt dat voor de overige vijf procent geldt dat dit komt doordat nog niet alle functionarissen eenzelfde definitie van geweld hanteren. Verschillende respondenten merken op een verbetering te zien in het bespreekbaar maken van geweld. Het toepassen daarvan wordt steeds vaker intern besproken, ook als het niet goed gaat.

2.4.2. *Gevolg aan melding*

De melding wordt binnen vierentwintig uur na ontvangst ter kennis gebracht van de officier van justitie of de commandant van de KMar indien de gevolgen daartoe aanleiding geven en/of het aanwenden van geweld lichamelijk letsel van meer dan geringe betekenis dan wel de dood heeft veroorzaakt of gebruik is gemaakt van een vuurwapen waarmee één of meer schoten zijn gelost.

Artikel 30, Ambtsinstructie politie BES

Diverse respondenten geven aan dat zij de duidelijkheid omtrent het melden van geweldgebruik als prettig ervaren. De kleinschaligheid van het eiland zorgt ervoor dat incidenten niet snel onopgemerkt blijven. Om die reden kan het korps actief sturen op het structureel melden van geweld. Het geven en ontvangen van constructieve feedback op het handelen is een recente ontwikkeling binnen het KPCN.

Als blijkt dat het geweldgebruik niet proportioneel is geweest of onrechtmatig, dan wordt dit met de betreffende medewerker besproken en komt waar nodig het OM in beeld. Het KPCN heeft in 2014 naar eigen zeggen alle zaken (drie) waarin een functionaris ongeoorloofd geweld heeft gebruikt voorgelegd aan de Hoofdofficier van Justitie. Daarbij is de formele weg gevolgd. Dit heeft niet geleid tot vervolging van de betreffende medewerker.

2.5. OPSLAG EN INSPECTIE VAN GEWELDSMIDDELEN

2.5.1. *Opslag*

De korpsbeheerder stelt regels met betrekking tot het dragen, het onderhoud en het in een inbraakvrije ruimte bewaren van de wapens en munitie.

Onderlinge regeling houdende kwaliteitseisen, opleidings- en trainingsvereisten politie van Curaçao, van Sint Maarten en van Bonaire, Sint Eustatius en Saba

[3] Groep Bijzondere Opdrachten/Vaardigheden Aanhouding in Groepsverband

Het voorgeschreven uniform en overige van dienstwege verstrekte uitrustingsstukken worden uitsluitend gedragen binnen het werkgebied alwaar de ambtenaar van politie te werk is gesteld, voor zover zulks verband houdt met de dienstuitvoering of zulks uit representatieve overwegingen verlangd wordt.

Artikel 5, Besluit rechtspositie politie BES

Er zijn binnen het KPCN geen eenduidige en heldere afspraken voor wat betreft het meenemen van wapens en het opslaan van wapens. Functionarissen kunnen hun wapen na de dienst op het bureau in een wapenkluis bewaren. Ook mogen zij het mee naar huis nemen, als zij het daar in de door het korps verstrekte wapenkluis bewaren. Voor de opslag van de wapens bij de medewerker thuis heeft het korps aan alle wapendragende functionarissen een wapenkluis verstrekt. Uit de gesprekken blijkt dat het binnen het korps gebruikelijk is en als noodzakelijk en/of wenselijk wordt gezien om het wapen 24 uur per dag mee te dragen: *"Als je het wapen thuis hebt, dan kan je in noodsituaties wel meteen helpen. Je bent namelijk 24 uur per dag agent vanwege de kleinschaligheid van het eiland. Dat verwachten de mensen ook van je. Ook wanneer je als burger op pad gaat heb je daarom je wapen bij je. Deze draag je niet zichtbaar, maar bijvoorbeeld in een buidel. Dat doe je ook voor je eigen veiligheid."* Bij wederhoor geeft het KPCN aan dat van belang is dat medewerkers in hun vrije tijd bedachtzaam omgaan met gebruik van geweld(smiddelen). Dit moet bijvoorbeeld niet gepaard gaan met het nuttigen van alcohol.

Door de kleinschaligheid van de eilanden zijn functionarissen voor hun gevoel 24 uur per dag politieman of -vrouw. Iedereen weet dat zij agent zijn. Om deze reden willen zij enerzijds altijd in de hoedanigheid van politieman of -vrouw kunnen optreden en bijstaan, anderzijds zou dit volgens hen ook juist een reden zijn waardoor ze in een onveilige situatie terecht zouden kunnen komen. Ook de cultuur speelt hier een rol; de eilandbevolking is gewend dat een politieagent altijd een vuurwapen draagt. Verschillende respondenten benadrukken de risico's van het altijd dragen van een vuurwapen. De korpsleiding zegt hierover dat ongeoorloofd gebruik van een wapen buiten diensttijd in briefings plenair wordt besproken.

Respondenten geven aan het idee te hebben dat iedereen die het wapen mee naar huis neemt, deze ook in het kluisje bewaart. De Raad heeft dit niet vast kunnen stellen.

De politietaak op Saba en Sint Eustatius wordt uitgevoerd door functionarissen van het KPCN en de KMar. Deze zijn deels afkomstig van de bovenwindse eilanden zelf en deels gedetacheerd vanuit Bonaire. De KMar en KPCN hanteren andere regels voor de opslag van vuurwapens. Voor beiden organisaties geldt dat zij zowel op het bureau als thuis hun functionarissen voorzien hebben van een wapenkluisje voor hun werknemers. De KMar functionarissen kunnen bij piket het wapen in een door het korps verstrekte wapenkluis thuis bewaren. Wanneer een medewerker geen piket heeft, dan is de afspraak dat het wapen in de wapenkluis op het bureau achter wordt gelaten. Voor functionarissen van het KPCN geldt dat, net als hun collega's op Bonaire, het dienstwapen mee naar huis wordt genomen. In dat kader is ook aan hen een wapenkluis verstrekt.

2.5.2. *Registratie, onderhoud en inspectie*

De korpschef draagt er zorg voor dat aan de ambtenaar van politie verstrekte uniformen, wapens en overige uitrustingsstukken minstens eenmaal per kalenderjaar aan een grondige inspectie worden onderworpen.

Bij het aantreden van de IBT-instructeur in 2011 bleek dat wapens vaak niet schoon waren en onderhoudsmiddelen ontbraken. Hiertoe zijn onderhoudsmiddelen aangeschaft. Vanwege de specifieke weersomstandigheden op de eilanden, is regelmatig onderhoud nodig. Om deze reden gaf de IBT-instructeur aan functionarissen het advies de wapens één keer per maand schoon te maken. Desondanks ziet hij tijdens schiettrainingen vuurwapens soms nog haperen.

Een functionaris van het KPCN heeft als taakaccent om wapens te tellen en inspecteren. Deze functionaris registreert door middel van een fysieke kaartenbak welke functionaris welk type en nummer wapen heeft. Deze kaarten zijn nog niet gedigitaliseerd. De lijst dient tevens als leidraad voor de jaarlijkse wapeninspectie. De wapeninspectie wordt vervolgens door de wapeninstructeur uitgevoerd. De verantwoordelijkheid voor de inspectie en het onderhoud van wapens blijkt echter nog onvoldoende duidelijk belegd. Onderhoud van wapens vindt volgens een deel van de respondenten plaats na de schiettraining door de IBT-instructeur. De IBT-instructeur geeft aan op dergelijke momenten een globale inspectie van de wapens te verrichten; het onderhoud is een verantwoordelijkheid van de medewerker zelf. Andere respondenten geven aan dat er geen sprake is van groot onderhoud of inspecties van wapens. Het is volgens hen tevens aan de medewerker zelf om storingen of defecten aan de wapens aan te geven en hierop actie te ondernemen. Bij de wederhoor geeft het KPCN aan dat de IBT-instructeur hierop actie onderneemt of dient te ondernemen.

Een onderhoudsruimte voor wapens is er ten tijde van het onderzoek niet. Dit heeft te maken met de aanbouw van het nieuwe hoofdbureau en de tijdelijke huisvesting op zeven verschillende locaties. Er is in de nieuwbouw van het KPCN wel voorzien in een dergelijke ruimte.

Op Sint Eustatius en Saba is naast het KPCN zoals gezegd de KMar actief in de uitvoering van de politietaak. Wapens van de KMar worden opgeslagen in de kluis van de KMar conform defensierichtlijnen. Vanuit Sint Maarten doet de KMar tweewekelijks wapentellingen. Het KPCN heeft hiervoor, in tegenstelling tot de KMar, geen functionarissen in dienst. Bij wederhoor wordt aangegeven dat om redenen van drukte assistentie is gevraagd van een andere partij om de wapentellingen te verrichten; deze partij had echter onvoldoende capaciteit om deze te realiseren. In 2014 zijn de twee geplande wapentellingen uiteindelijk niet verricht. Deze zijn wel begin 2015 uitgevoerd. Intern is bij het KPCN wel de inname en uitgifte van (vuur)wapens bij in- en uitdiensttreding geregistreerd. Bij wederhoor van dit rapport wordt verder aangegeven: "*bij het digitaliseren van de administratie, en in combinatie met de geplande wapeninspectie en – onderhoud, zijn inmiddels ook de vuurwapens die reeds op de persoon zijn uitgereikt en de vuurwapens die in de wapenkamer zijn opgeslagen, geteld*."

ANALYSE

Wet- en regelgeving

De geoefendheid van de executieve functionarissen van het KPCN is ten tijde van het onderzoek niet formeel geregeld. De oorzaak is het ontbreken van samengestelde toetsen die moeten worden vastgesteld door de ministers van de drie landen en de daarmee samenhangende implementatie van regelingen. Concreet betekent dit dat de functionarissen van het KPCN formeel niet gehouden zijn aan de eisen en dat het KPCN geen consequenties kan verbinden aan onvoldoende toetsresultaten van functionarissen. Er zijn geen concrete afspraken gemaakt over het tijdstip waarop formalisering van de toetsen zal plaatsvinden en de voorbereidingen die het KPCN daarvoor moet treffen. Het onderzoek toont wel dat het KPCN met de haar beschikbare middelen probeert te handelen in de geest van de wet- en regelgeving die bij vaststelling van deze toetsen geldt.

Geoefendheid en toetsing

Het executieve personeel van het KPCN wordt geoefend in IBT-vaardigheden. Er wordt binnen het KPCN ten tijde van het onderzoek geoefend in het kader van de MBO-4 opleiding, waarbij functionarissen de trainingen Schietvaardigheid, Geweldsbeheersing en Aanhoudings- en Zelfverdedigingsvaardigheden volgen. Er worden wel toetsen afgelegd, echter, hier worden door het KPCN geen formele consequenties aan verbonden door bijvoorbeeld geweldsmiddelen in te nemen. Wel wordt door het KPCN actief via functionerings- en feedbackgesprekken gestuurd op het volgen van de trainingen. Deelname aan oefeningen en toets resultaten worden geregistreerd door de IBT-instructeur. Registratie is momenteel nog kwetsbaar: deze vindt plaats in een Excel-bestand. Ook is niet helder op welke wijze registratie zal plaatsvinden na vertrek van de instructeur. Het registratieproces is vooralsnog niet goed ingedaald in de organisatie.

Uit gesprekken blijkt dat het KPCN een flinke kwaliteitsslag heeft gemaakt als het gaat om trainen en toetsen. De IBT-instructeur blijkt daar een cruciale rol in te spelen. Echter, deze instructeur is bij het schrijven van dit rapport niet meer werkzaam bij het KPCN. Er is sprake van een overgangsperiode tot het geplande aantreden van de nieuwe instructeur. Deze situatie is ten tijde van het onderzoek kwetsbaar, omdat functionarissen gedurende langere tijd niet oefenen in hun basisberoepsvaardigheden. Bovendien is de organisatie afhankelijk van één instructeur. Deze functie is daarmee onvoldoende stevig weggezet in de organisatie. Bij wederhoor blijkt dat ter overbrugging van deze periode een externe instructeur is ingehuurd om de geoefendheid binnen het KPCN te borgen.

Melding en registratie incidenten geweldgebruik

De meeste functionarissen blijken bekend met de procedure omtrent het melden van geweldgebruik. Hier wordt in opleidingen en trainingen door de IBT-instructeur in geïnvesteerd. Ook stuurt het KPCN er actief op dat geweld wordt gemeld. Het hoofd BPZ houdt een overzicht bij van geweldsincidenten.

Een groot deel van het geweldgebruik wordt gemeld. Dit geldt echter niet voor alle meldingen. Dit is volgens de korpsleiding niet direct een probleem, omdat door de kleinschaligheid van de eilanden geweldgebruik door politiefunctionarissen snel bekend is. De oorzaak van het niet melden van incidenten is een andere definiëring van geweld door functionarissen. De registratie van oefeningen en toetsen is afhankelijk van de IBT-instructeur en zodoende niet voldoende stevig weggezet in de organisatie.

Opslag en inspectie geweldsmiddelen

Het KPCN heeft geen heldere en eenduidige afspraken over het meedragen en opslaan van vuurwapens door functionarissen. De korpsleiding geeft aan dat het niet de bedoeling is dat functionarissen het wapen in hun vrije tijd bij zich dragen. Echter, functionarissen geven aan in privé situaties het wapen ook bij zich te dragen. Dit levert een risico op voor de medewerker zelf en zijn omgeving. Daarnaast is het niet voor alle functionarissen helder wie verantwoordelijk is voor het onderhoud en de inspectie van de door de korpsbeheerder verschafte geweldsmiddelen.

Registratie van het vuurwapen vindt plaats middels een fysieke kaartenbak. De registratie wordt door de IBT-instructeur en de functionaris met dit taakaccent gedaan.

3. RST

3.1. WET- EN REGELGEVING

Het Recherche Samenwerking Team (RST) heeft als taak een bijdrage te leveren aan een effectieve bestrijding van terrorisme en overige zware, grensoverschrijdende en georganiseerde misdaad op Aruba, Curaçao, Sint Maarten en Bonaire, Sint Eustatius en Saba zowel in belang van de landen afzonderlijk als van het koninkrijk in het geheel.

De Rijkswet merkt de ambtenaren van het RST niet aan als 'ambtenaren van de politie' zoals bedoeld in artikel 3 van de Rijkswet. Zoals uit artikel 57a van de Rijkswet blijkt beschikken zij in elk van de landen over dezelfde bevoegdheden[4], waaronder de bevoegdheid om geweld en vrijheidsbeperkende middelen te gebruiken. Ook is de Ambtsinstructie van toepassing. In de Rijkswet is tevens beschreven dat het RST uitsluitend de taak heeft zorg te dragen voor het verrichten van onderzoeken en dat de ambtenaren van het RST in elk van de landen bevoegd zijn tot opsporing van strafbare feiten, met inachtneming van de wettelijke voorschriften van de landen. Dit houdt in dat, voor wat betreft handelen op de BES, de toepasselijke voorschriften uit onder meer het Wetboek van Strafvordering BES van toepassing zijn.

Hoewel de leden van het RST conform Artikel 57a wel over dezelfde bevoegdheden beschikken als de ambtenaren van politie, zijn artikel 41 van de Rijkswet en de daarop gebaseerde (onderlinge) Regeling kwaliteitscriteria en opleidings- en trainingsvereisten van de politie van Curaçao, van Sint Maarten en van Bonaire, Sint Eustatius en Saba niet van toepassing op de ambtenaren van het RST: de leden van het RST vallen formeel niet onder deze regeling. Dit betekent dat voor ambtenaren van het RST de – in de Ambtsinstructie geregelde – eis geldt dat het gebruik van een geweldsmiddel uitsluitend is toegestaan aan een ambtenaar aan wie dat geweldsmiddel rechtens is toegekend, voor zover hij optreedt ter uitvoering van de taak met het oog waarop het geweldsmiddel hem is toegekend, én die in het gebruik van dat geweldsmiddel is geoefend, maar dat wettelijk niets is geregeld over de geoefendheid zelf (zoals een toets aanhoudings- en zelfverdedigingsvaardigheden, een toets geweldsbeheersing en een toets schietvaardigheid).

Overigens blijkt artikel 42 van de Rijkswet- dat betrekking heeft op de uitrusting, waaronder de bewapening – evenmin van toepassing op de leden van het RST. Dit roept de vraag op hoe de bewapening van het RST zich verhoudt tot het in artikel 1 van de Wapenwet BES geregelde verbod om op de openbare weg of op enige voor het publiek toegankelijke plaats een wapen bij zich te hebben en het in artikel 3, eerste lid, van de Vuurwapenwet BES geregelde verbod om een vuurwapen of munitie voorhanden te hebben, behoudens de uitzonderingen in het volgend lid genoemd.

Zij zouden in dit geval moeten beschikken over een machtiging van de gezaghebber. Of dit het geval is, is niet bekend. Een regeling is vooralsnog niet vastgesteld. Artikel 2 van de Wapenwet BES noemt een aantal categorieën personen waarvoor het verbod op het bij zich hebben van een wapen niet geldt. Eén van die categorieën betreft personen 'die deel uitmaken van de gewapende macht van de politie, voor zover het wapen, dat zij bij zich hebben, tot hun uitrusting behoort' (artikel 2, onder 3˚). Met 'tot hun uitrusting behoort' dient te worden verstaan dat bij of krachtens een wet is bepaald dat een wapen tot de uitrusting behoort. Voor de ambtenaren van politie is dit geregeld in het Besluit bewapening en uitrusting politie BES (gebaseerd op artikel 42 van de Rijkswet politie). Voor ambtenaren van het RST is, nog los van de vraag of zij wel onder 'de politie' vallen (het RST behoort immers niet tot het politiekorps), geen

---

[4] Zie artikel 13 van de Rijkswet.

bewapening bij of krachtens een (rijks)wet geregeld. Een andere categorie betreft 'ambtenaren en beambten, die bij ministeriële regeling een wapen bij zich mogen hebben'. Rest de categorie 'hen, die voorzien zijn van een daartoe strekkende en overeenkomstig de volgende bepalingen geldige machtiging' van de gezaghebber (artikel 2, onder 8˚, gelezen in samenhang met artikel 3 e.v.). In de wederhoorfase geeft het RST aan dat het verplicht stellen van een machtiging van de gezaghebber op grond van artikel 1 van het protocol RST een werkbare oplossing zou bieden.

Uit navraag door de Raad blijkt dat het RST in de praktijk grotendeels uit Europees-Nederlandse ambtenaren van politie bestaat met Europees-Nederlandse bewapening die voldoen aan de in het Europees deel van Nederland geldende regels omtrent geoefendheid (Regeling toetsing geweldbeheersing politie).

3.2. GEOEFENDHEID

3.2.1. *(Bij)scholing*

Alle leden van het RST zijn (vuur)wapendragend. Zij beschikken in dat kader over vuurwapens die door het KPCN zijn verstrekt. Leden van het RST hebben vijf keer per jaar de mogelijkheid om deel te nemen aan de IBT-lessen die de KMar op Bonaire organiseert. Bij hoge werkdruk of wanneer er sprake is van medische klachten doen leden van het RST niet mee aan deze trainingen. Wederhoor toont dat de RST-leden die vanuit de lokale korpsen bij het RST werken vallen onder het regime van hun eigen korps en gebruiken ook het door hun korps verstrekte dienstwapen. In de detacheringsovereenkomsten van alle uit Nederland afkomstige RST-leden staan concrete afspraken over het op peil houden van de vaardigheden. Ook blijkt dat vrijwel alle RST-leden in 2014 zijn omgeschoold in het gebruik van het nieuwe dienstwapen van de Nationale Politie in Nederland. De operationeel RST-coördinator op Bonaire is verantwoordelijk voor het sturen op deelname aan trainingen en het efficiënt inrichten van deze trainingen.

Op deelname van trainingen door de leden van het RST wordt geen centrale sturing uitgeoefend. Uit de gesprekken met de Raad blijkt dat er geen consequenties zijn verbonden aan het niet meedoen met een training. Respondenten geven aan dat het de eigen verantwoordelijkheid is om geoefend te blijven.

3.2.2. *Faciliteiten*

Bij trainingen maken RST-leden gedeeltelijk gebruik van de faciliteiten en instructeurs van de KMar. Er zijn, in overleg met de KMar, door het RST verschillende trainingsattributen aangeschaft waar tevens gebruik van wordt gemaakt. Het gaat om reanimatiekoffers.

3.2.3. *Toetsing*

Leden van het RST geven aan in principe de toetsen Geweldsbeheersing en Aanhoudings- en Zelfverdedigingsvaardigheden af te leggen. Daarnaast dient ieder half jaar de toets Schietvaardigheid te worden doorlopen in het kader van de bevoegdheid om een vuurwapen te mogen dragen. Volgens respondenten zit er geen verplichting aan deelname en succesvol afronden van deze toetsen; er zijn geen formele consequenties aan verbonden. In functionerings- of feedbackgesprekken komt dit onderwerp ook niet aan de orde. Uit wederhoor blijkt dat op het intranet RST-breed beleid is terug te vinden: "*Hoewel op de voormalige Nederlandse Antillen deelname aan de IBT niet*

(overal) verplicht is, stelt het RST IBT-deelname wel verplicht voor alle executieve medewerkers. Iedereen moet twee keer per jaar door zijn of haar vestigingshoofd voor de training ingedeeld worden. Indien dan niet deelgenomen wordt aan de IBT kunnen middelen worden ingenomen en wordt de inzetbaarheid beperkt."

3.2.4. *Registratie*

Er is binnen het RST een overzicht beschikbaar van de deelname van het RST aan trainingen in 2012. Dit overzicht is bijgehouden door de teamleider van het RST op Bonaire. Vanaf 2013 wordt dit voor de verschillende RST-teams in het Koninkrijk centraal bijgehouden vanuit Curaçao. Het overzicht biedt inzicht in deelname aan trainingen, niet in de behaalde toetsresultaten.

3.3. MELDING EN REGISTRATIE GEWELDGEBRUIK

3.3.1. *Procedure melding*

De leden van het RST zeggen bekend te zijn met de procedure waarmee geweldgebruik moet worden gemeld. Op hoofdlijnen blijkt dat het RST uitgaat van de lijn dat als geweld van meer dan geringe betekenis wordt toegepast zij dit binnen tweemaal 24 uur moeten melden bij de leidinggevende. Deze legt dit voor aan zijn meerdere. In voorkomend geval wordt de rapportage voorgelegd aan de officier van justitie van het OM. Geweldgebruik van geringe betekenis wordt volgens respondenten regulier vastgelegd in het proces verbaal van aanhouding. Uit het onderzoek van de Raad blijkt dat er wisselende beelden zijn over bij welke functionaris verantwoording afgelegd dient te worden.

Uit wederhoor blijkt dat het vaste formulier voor functioneringsgesprekken een onderdeel bevat dat zich richt op Integrale Beroepsvaardigheden. Dit is volgens betrokkenen mogelijk niet aan de orde gekomen door onder meer de lage frequentie van geweldgebruik door het RST op Bonaire.

3.3.2. *Registratie*

In de drie jaar dat het RST actief is op Bonaire is volgens respondenten nooit in die mate geweld toegepast dat dit gemeld moest worden. Er is om die reden nog nooit een geweldsrapportage opgemaakt door het RST. Wel worden handboeien omgelegd als een arrestant niet meewerkt. Dit wordt niet separaat gemeld, maar moet wel worden aangevinkt in SummIT[5]. Het enige geweldsincident dat zich heeft voorgedaan is het klemrijden van een auto bij de luchthaven. Daarbij heeft het RST de bestuurder hardhandig uit de auto getrokken. Daar is geen rapportage van opgemaakt. Het lage geweldgebruik komt naar eigen zeggen doordat de meeste arrestaties gepland zijn en door het KPCN worden uitgevoerd.

---

[5] SummIT is een politieregistratiesysteem van de Nederlandse politie. Het systeem wordt onder meer gebruikt door de opsporingsdiensten van de politie en de KMar

3.4. OPSLAG EN INSPECTIE VAN GEWELDSMIDDELEN

3.4.1. *Opslag*

De leden van het RST geven aan dat de regels voor het dragen van wapens gelijk zijn als die in Nederland: er mag in principe altijd een wapen worden gedragen. Hierbij geldt wel dat het wapen tijdens de dienst zichtbaar mag en buiten de dienst onzichtbaar moet worden gedragen. In de praktijk dragen de leden van het RST hun vuurwapen niet, tenzij er huiszoekingen of geplande aanhoudingen zijn waaraan het RST deelneemt. In dergelijke gevallen wordt tevens pepperspray en een kogelwerend vest meegenomen. Het vuurwapen wordt thuis in de daarvoor verstrekte kluis bewaard of in de kluis op het kantoor van het RST.

3.4.2. *Registratie, onderhoud en inspectie*

Respondenten stellen dat het onderhouden van de wapens de eigen verantwoordelijkheid van de medewerker is. Volgens het RST verloopt dit op dezelfde wijze als in Nederland: het wapen wordt door de medewerker zelf schoongemaakt nadat er mee geschoten is. Binnen het RST vinden geen wapeninspecties en/of –tellingen plaats.

ANALYSE

Wet- en regelgeving

Evenals voor functionarissen van het KPCN, is ook de wettelijke grondslag voor de geoefendheid van het RST onduidelijk. De operationele leden van het RST blijken niet goed te kunnen herleiden welke regels over geweldstoepassing op hen van toepassing zijn. In de detacheringsovereenkomsten van de RST-leden zijn hier specifieke afspraken over gemaakt.

Geoefendheid en toetsing

Leden van het RST oefenen met behulp van de KMar hun beroepsvaardigheden. Echter, dit gebeurt door hoge werkdruk en/of medische klachten niet structureel. Er vindt op dit vlak geen centrale sturing plaats. Wel wordt lokaal sturing uitgeoefend op de deelname aan trainingen. Uit gesprekken blijkt dat dit onderwerp in functionerings- of feedbackgesprekken komt dit onderwerp ook niet aan de orde en dat aan slechte toetsresultaten vooralsnog geen formele consequenties worden verbonden.

Melding en registratie incidenten geweldgebruik

De respondenten blijken in grote lijnen bekend met de procedure omtrent de melding van geweldgebruik. Omdat het RST zelden te maken heeft met geweldsincidenten, komt het melden van geweld niet voor. Zo is er nog nooit een geweldsrapportage door het RST opgesteld. Het toepassen van geweld van geringe betekenis wordt vermeld in het proces verbaal van aanhouding.

Opslag en inspectie geweldsmiddelen

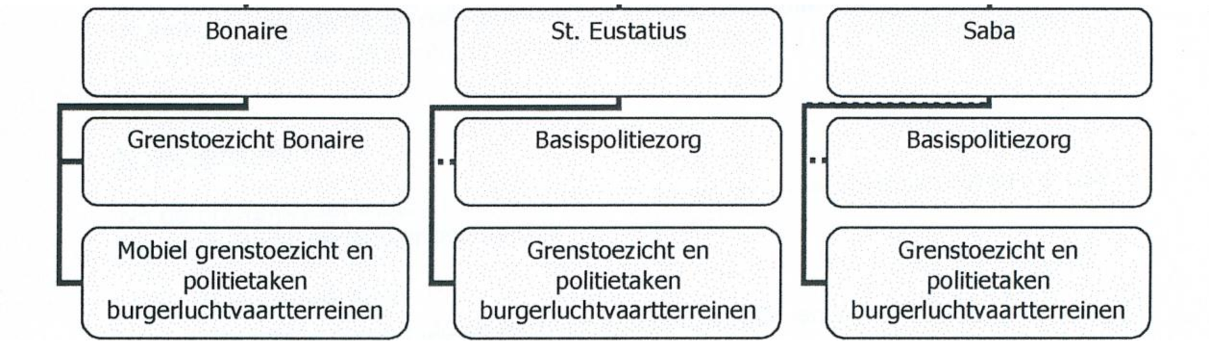
RST-leden dragen zelden een vuurwapen bij zich. Wanneer zij dit wel doen, dragen zij dit tijdens diensttijd zichtbaar en buiten diensttijd onzichtbaar. In opslag van de kluisjes is voorzien. Respondenten zien het onderhoud van de wapens als eigen verantwoordelijkheid. Hier wordt verder niet op toegezien. Ook wapentellingen vinden niet plaats.

4. KMAR

4.1. WET- EN REGELGEVING

De KMar is op Bonaire, Sint Eustatius en Saba belast met de militaire politietaak ten aanzien van de Nederlandse militairen die in het Caribisch gebied verblijven. Daarnaast is de KMar onder andere verantwoordelijk voor de grensbewaking van de luchthavens en de zeegrenzen. Op Sint Eustatius en Saba is de KMar daarnaast mede verantwoordelijk voor de basispolitiezorg. Deze laatste taak wordt in tegenstelling tot de overige taken niet uitgevoerd onder verantwoordelijkheid van de commandant van de KMar, maar van de korpschef van het KPCN.[6]

Binnen de huidige organisatie van de KMar werken zowel Europees-Nederlandse KMar-functionarissen als functionarissen van de immigratiedienst van het voormalige Korps Politie Nederlandse Antillen. Deze laatsten zijn formeel in dienst van de RCN. Dit betekent dat de functionarissen verschillende werkgevers hebben en daarmee ook een verschillende rechtspositie. Bij de overgang van de functionarissen van de voormalige immigratiedienst naar de KMar, heeft de KMar hen de mogelijkheid geboden om te worden opgeleid tot algemeen opsporingsambtenaar (BAVPOL). Hiertoe moesten zij diverse cursussen en opleidingen volgen. Vijf functionarissen hebben hiervan afgezien. Deze functionarissen worden derhalve niet ingezet voor de hierbij behorende taken (en zijn dus ook niet vuurwapendragend).

4.2. GEOEFENDHEID

Het gebruik van een geweldsmiddel is uitsluitend toegestaan aan een ambtenaar die in het gebruik van dat geweldsmiddel is geoefend.

Ambtsinstructie voor de politie, de Koninklijke marechaussee en andere opsporingsambtenaren, artikel 4

Ambtsinstructie politie BES, artikel 10

[6] De taken van de KMar op de BES zijn omschreven in artikel 5 van de Veiligheidswet BES.

4.2.1. *Opleidingen*

De functionarissen van de KMar dienen vijf keer per jaar deel te nemen aan de IBT-training. Een substantieel deel van deze training richt zich op de schietvaardigheid. Ook is er aandacht voor de aanhoudings- en zelfverdedigingsvaardigheden en de kennis van de ambtsinstructie. De training wordt gegeven door Nederlandse instructeurs, die naar Caribisch Nederland komen en bij de trainingen gebruik maken van Nederlandse casussen.

4.2.2. *Faciliteiten*

De KMar maakt gebruik van dezelfde schietbaan als het KPCN. Hoewel de schietbaan eind 2013 tijdelijk door het KPCN werd afgekeurd, is de Kmar hier gebruik van blijven maken omdat deze volgens de respondenten wel aan de eisen van de KMar voldeed.

Respondenten van de KMar geven ook aan dat er tussen verschillende organisaties gesprekken zijn om te komen tot een gezamenlijk IBT-trainingscentrum op Bonaire. Hiervoor moet volgens hen wel aan enkele voorwaarden worden voldaan. Zo dienen de instructeurs voor de verschillende gebruikte (vuur)wapens te zijn opgeleid. Zij zien als groot voordeel dat de docenten onderling kunnen worden uitgewisseld.

4.2.3. *Toetsing*

Conform de 'Rijkswet politie van Curaçao, van Sint Maarten en van Bonaire, Sint Eustatius en Saba' treffen de betreffende landen onderling een regeling die kwaliteitscriteria en opleidings- en trainingsvereisten voor ambtenaren van politie bevat. Deze kwaliteitscriteria en opleidings- en trainingsvereisten dienen vervolgens in elk van de landen te worden vastgesteld bij landsbesluit, houdende algemene maatregelen, respectievelijk algemene maatregel van bestuur.[7] Onder deze ambtenaren van de politie worden ook de functionarissen van de KMar op Bonaire, Sint Eustatius en Saba verstaan die zijn aangesteld voor de uitvoering van de politietaak. Dit betreft zowel de 'reguliere' functionarissen van de KMar als BAVPOL-ers.

In de 'Onderlinge regeling houdende kwaliteitseisen, opleidings- en trainingsvereisten politie van Curaçao, van Sint Maarten en van Bonaire, Sint Eustatius en Saba' zijn specifieke eisen opgenomen voor de geoefendheid van ambtenaren van politie. Zo is beschreven dat een ambtenaar voor de duur van een kalenderjaar is geoefend in het gebruik van een geweldsmiddel, indien hij in het daaraan voorafgaande kalenderjaar met voldoende resultaat de toets geweldsbeheersing en de toets aanhoudings- en zelfverdedigingsvaardigheden heeft afgelegd. Een ambtenaar is steeds voor de duur van een half jaar geoefend in het gebruik van een vuurwapen, indien hij daarnaast in het daaraan voorafgaande half jaar de toets schietvaardigheid met voldoende resultaat heeft afgelegd.[8] De korpsbeheerder dient er zorg voor te dragen dat een ambtenaar slechts over een geweldsmiddel beschikt, indien hij is geoefend in het gebruik van dat geweldsmiddel.

[7] Artikel 41, lid 1.

[8] Artikel 7.2.

In de toelichting staat beschreven dat het binnen de gestelde termijn voldoen aan de voorgeschreven toetsen de maatstaf is voor het voldoende geoefend zijn. Dit geeft de bevoegdheid tot het dragen en gebruiken van de geweldsmiddelen in het volgende kalenderjaar of -halfjaar. Het niet voldoen aan de toetsen betekent dat het geweldsmiddel waarvoor men niet (langer) bevoegd is in moet leveren, totdat men weer voor de toets(en) geslaagd is.[9]

In artikel 1 van de betreffende onderlinge regeling wordt eveneens ingegaan op de verschillende toetsen. Hierin staat beschreven dat de toetsen door 'Onze Ministers' moeten worden samengesteld, wat inhoudt dat dit in gezamenlijkheid gebeurd. Dit is tot op heden echter niet gebeurd. Dit betekent dat de toets niet bestaat en dus ook niet kan worden afgelegd. Het betekent niet dat de ambtenaren van politie – omdat zij bij afwezigheid van een toets niet kunnen voldoen aan de wettelijke vereisten van geoefendheid – niet over een wapen beschikken of geen geweld toe mogen passen.

Voor de KMar geldt echter dat de functionarissen die formeel in dienst zijn van de KMar dienen te voldoen aan de Europees-Nederlandse wet- en regelgeving. Hierdoor is in principe gewaarborgd dat zij soortgelijke toetsen afleggen en daarmee geoefend zijn in het gebruik van geweldsmiddelen. Uit de interviews blijkt echter dat de functionarissen eens per jaar een schiettoets afleggen. Gezien de geldende wet- en regelgeving zou dit tweemaal per jaar (namelijk elk half jaar) moeten zijn. Voor de BAVPOL-ers, in dienst van de RCN, is het succesvol afleggen van toetsen wettelijk niet vereist. Het kan dus ook niet formeel worden afgedwongen. Desondanks hanteert de KMar als uitgangspunt dat zij de toets ambtsinstructie, de toets schietvaardigheid en de toets aanhoudings- en zelfverdedigingsvaardigheden met voldoende resultaat dienen af te leggen om een vuurwapen te mogen dragen. Als zij de toetsen niet halen, moeten zij hun vuurwapen inleveren. Bij wederhoor geeft de KMar aan dat zowel de medewerkers van de RCN als de medewerkers van de KMar zelf ieder jaar vijf IBT trainingsmomenten hebben conform artikel 31 en 32 van het besluit Bavpol. Daarbij doen de medewerkers van de RCN dezelfde toetsen als andere medewerkers van de KMar (namelijk de Ambtsinstructie, Schieten politieparcours en Aanhoudings- en Zelfverdedigingsvaardigheden). Het slagen voor vijf IBT-trainingsmomenten per jaar staat volgens de KMar gelijk aan de halfjaarlijkse toets schietvaardigheid.

Waar de functionarissen die formeel in dienst zijn van de KMar verplicht zijn ook de Defensie Conditieproef (DCP) met voldoende resultaat af te leggen, geldt voor de functionarissen die formeel in dienst zijn van de RCN dat zij enkel verplicht zijn om deel te nemen. In de praktijk blijkt dat zij over het algemeen fysiek niet in staat zijn om aan de DCP te kunnen voldoen. De KMar stelt voor nieuw aan te stellen functionarissen (ook al zijn ze BAVPOL) wel als eis dat deze moeten voldoen aan de DCP.

4.2.4. *Registratie*

De aanwezigheid bij opleidingen en trainingen wordt, net zoals de resultaten van de afgelegde toetsen, door de IBT-instructeurs en de toetsers geregistreerd in het personeelssysteem PERSYS. Daarin staat ook vermeld over welk(e)

[9] In artikel 10, vierde lid, van de Rijkswet politie is bepaald dat de landen bij het stellen van regels over de eisen van bekwaamheid, geschiktheid en betrouwbaarheid waaraan buitengewone agenten van politie moeten voldoen de betreffende onderlinge regeling in acht nemen. Artikel 9 van de Ambtsinstructie voor de politie van Curaçao, van Sint Maarten en van Bonaire, Sint Eustatius en Saba ziet ook op de buitengewoon agent van politie (artikel 10, tweede lid, van de Rijkswet politie). Om die reden is het wenselijk dat elk van de landen de in hoofdstuk 7 opgenomen regels van overeenkomstige toepassing verklaren op de buitengewone agent.

wapen(s) een medewerker beschikt. Op het moment dat iemand niet heeft deelgenomen aan twee opeenvolgende IBT-trainingen, of de toets schietvaardigheid niet tijdig met goed gevolg aflegt, wordt het vuurwapen afgenomen.

Volgens de cijfers van de KMar heeft in 2012 94% van de functionarissen die 'IBT-plichtig' voldaan aan de gestelde eisen.[10] Dat betekent dat zij de toets ambtsinstructie en de toets schietvaardigheid met goed gevolg hebben afgelegd, en in dat jaar vijf keer deel hebben genomen aan de IBT. In 2013 lag dit percentage op 88%. Van de 50 functionarissen die 'IBT-plichtig' waren, voldeden in dat jaar zes functionarissen niet of niet volledig aan de eisen.

4.3. MELDING EN REGISTRATIE GEWELDGEBRUIK

De ambtenaar die geweld heeft aangewend, meldt de feiten en omstandigheden dienaangaande, alsmede de gevolgen hiervan, onverwijld aan zijn meerdere of een door de korpschef aangewezen functionaris. Deze legt de melding terstond vast.

Ambtsinstructie politie BES, art. 30 lid 1

Functionarissen van de KMar melden conform de ambtsinstructie mondeling aan de teamleider dat zij geweld hebben toegepast. De teamleiders maken vervolgens een formulier op, dat op intranet te vinden is. In de afgelopen jaren is volgens de respondenten in totaal drie keer melding gemaakt van het toepassen van geweld. Dit is vooralsnog niet gebleken uit stukken. Het ging hierbij om de toepassing van fysiek geweld. Er is geen gebruik gemaakt van een (vuur)wapen of een ander geweldsmiddel.

Conform de ambtsinstructie moet de commandant van de KMar binnen 24 uur na ontvangst van de melding de officier van justitie informeren, wanneer:

- de commandant hiertoe aanleiding ziet;
- het aanwenden van geweld lichamelijk letsel van meer dan geringe betekenis dan wel de dood heeft veroorzaakt; of
- gebruik is gemaakt van een vuurwapen en daarmee één of meer schoten zijn gelost.

Dit is echter nog niet aan de orde geweest. Overigens geven de respondenten aan dat er door de gebrekkige fysieke gesteldheid van verschillende functionarissen mogelijk minder vaak geweld wordt toegepast dan voor een goede uitoefening van de politietaak wenselijk is. Dit is als zodanig niet door de Raad onderzocht.

[10] Zoals gesteld in de operationele instructie KMar OI-II-6B.

4.4. INSPECTIE EN OPSLAG GEWELDSMIDDELEN

Functionarissen van de KMar dragen er zorg voor dat de aan hen verstrekte wapens steeds in goed onderhouden en zindelijke staat verkeren.

Ambtsinstructie politie BES, art. 4 lid 4

Functionarissen van de KMar zijn zelf verantwoordelijk voor het onderhoud van hun vuurwapen. Eén keer per jaar voeren functionarissen van het bedrijfsbureau een wapeninspectie uit. Zij stellen vervolgens een rapport op over de staat van de geweldsmiddelen. In 2012 is één wapen aangetroffen dat niet goed schoon was. In 2013 bleek één wapen defect te zijn.

De functionarissen dienen hun vuurwapen na hun dienst op een centrale plek in een transparante kluis op te bergen en nemen hun vuurwapen in principe dus niet mee naar huis. Dit mag enkel na toestemming van een leidinggevende voor de duur van 48 uur. Hiervoor moet een formele aanvraag zijn ingediend. Wanneer de medewerker het vuurwapen mee naar huis neemt, dient het thuis gedemonteerd in een wapenkluis te worden opgeborgen. Uit de interviews blijkt dat incidenteel van deze werkwijze wordt afgeweken: er wordt niet in alle gevallen altijd schriftelijk om toestemming gevraagd. Bij wederhoor geeft de KMar aan dat dit via interne regelgeving in beperkte gevallen is toegestaan.

Bij de overgang van de functionarissen van de voormalige immigratiedienst naar de KMar is besproken of zij het vuurwapen toch niet standaard mee naar huis zouden mogen nemen. Men gaf aan zich hierdoor veiliger te voelen en dat de functionarissen van het KPCN dit ook mochten. Hierop is bij het KPCN navraag gedaan naar het aantal incidenten waarbij functionarissen thuis werden bedreigd. Dit bleek in de praktijk niet voor te komen. Hierop is besloten om de eerder beschreven werkwijze te handhaven.

Wanneer een medewerker niet langer een vuurwapen mag dragen, heeft deze niet langer toegang tot de wapenkluis en dus een wapen. Minstens één keer per maand vindt er door functionarissen van het bedrijfsbureau een wapentelling plaats. Op Saba en Sint Eustatius vliegen hiervoor functionarissen vanuit Sint Maarten over.

ANALYSE

Wet- en regelgeving

De geoefendheid in geweldstoepassing voor functionarissen die formeel bij de KMar werken is geregeld in Nederlandse wet- en regelgeving. Dit geldt niet voor functionarissen die formeel onder het RCN vallen en als BAVPOL worden ingezet. Zij hebben een andere rechtspositie.

Geoefendheid en toetsing

De functionarissen leggen eens per jaar een toets schietvaardigheid af. Dit dient wettelijk gezien echter elk half jaar te gebeuren. In de praktijk eist de KMar echter dat *alle* functionarissen de vereiste toetsen succesvol afleggen. Jaarlijks zijn er vijf IBT trainingsmomenten voor zowel de medewerkers die onder de RCN vallen als de medewerkers van de KMar zelf. Conform artikel 31 en 32 van het besluit Bavpol doen medewerkers die onder de RCN vallen jaarlijks dezelfde toetsen als andere medewerkers (namelijk de Ambtsinstructie, Schieten politieparcours en Aanhoudings- en Zelfverdedigingsvaardigheden). Uitzondering hierop is de DCP: de functionarissen die in dienst zijn van de RCN zijn niet verplicht deze met succes af te ronden. In de praktijk blijkt dat zij over het algemeen fysiek niet in staat zijn om aan de DCP te kunnen voldoen. Gezien hun werkzaamheden zou het wenselijk zijn als zij ook deze proeve van bekwaamheid zouden (kunnen) afleggen. De KMar registreert de deelname aan oefeningen en toetsen van alle functionarissen in haar digitale personeelssysteem. Deze gegevens worden centraal beheerd. Wanneer uit de overzichten blijkt dat toetsen niet worden behaald, worden de geweldsmiddelen in alle gevallen ingenomen.

Melding en registratie incidenten geweldgebruik

Functionarissen melden de toepassing van geweld conform de Ambtsinstructie politie BES. Er zijn enkele incidenten geweest; hiervan is ook melding gemaakt. Volgens de respondenten is sprake van een matige fysieke gesteldheid bij een deel van de medewerkers. Dit zou er volgens hen toe leiden dat er mogelijk minder vaak geweld wordt toegepast dan wenselijk is voor de juiste uitvoering van de politietaak. Dit is als zodanig niet onderzocht door de Raad.

Opslag en inspectie geweldsmiddelen

Wapens worden conform normen van Defensie opgeslagen en geïnspecteerd. Dit gebeurt centraal door het bedrijfsbureau van de KMar. Functionarissen zijn zelf verantwoordelijk voor het onderhoud van hun vuurwapens. In vrijwel alle gevallen blijken de wapens schoon te zijn en werken deze naar behoren. Wapens mogen zonder schriftelijke toestemming niet mee naar huis worden genomen. In incidentele gevallen wordt hiervan conform interne regelgeving afgeweken, waarbij het wapen thuis veilig opgeborgen dient te worden.

5. JICN

5.1. WET- EN REGELGEVING

De JICN is sinds 10-10-2010 gehouden aan eisen die de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) stelt aan penitentiaire inrichtingen voor het geweldgebruik door functionarissen. Het juridische kader is beschreven in de Geweldsinstructie BES (2014). Vergelijkbaar met het RST, is om over wapens te mogen beschikken en deze te gebruiken, ieder kalenderjaar een machtiging nodig van de gezaghebber. Dit is ten tijde van het onderzoek niet bij wet geregeld. Dit zorgt volgens respondenten ieder jaar voor veel geregel en papierwerk. De geweldsinstructie BES van DJI beschrijft wat functionarissen van de JICN wel en niet mogen als het gaat om geweldstoepassing.

5.2. BELEID JICN

Sinds januari 2014 is er een nieuwe geweldsinstructie voor de JICN. Deze is per mail verspreid onder alle functionarissen van de JICN en ter raadpleging te vinden op de gezamenlijke harde schijf. Ook is deze tijdens de periodieke trainingsweek doorgenomen en besproken. De JICN beschikt voorts over een oefenjaarplan voor leden van het Intern Bijstands Team en wapendragenden.

De 80 executieve functionarissen van de JICN zijn bevoegd om geweld te gebruiken conform de eisen gesteld in de Geweldsinstructie BES. Het Intern Bijstand Team heeft 28 leden. Dit team wordt ingezet als de orde of de veiligheid in het geding dreigt te komen en functionarissen er niet meer in slagen deze met de gebruikelijke middelen de orde en de rust te bewaren of terug te brengen. Bij elk ingrijpen dient het team te handelen volgens richtlijnen en procedures. Als het noodzakelijk is, past het team geweld toe. Hierbij zijn proportionaliteit en subsidiariteit leidend: kan het probleem ook anders dan met fysieke dwang worden opgelost? En is de mate waarin fysiek dwang wordt toegepast in verhouding met het probleem? Ieder jaar worden functionarissen medisch gekeurd en moeten zij een VOG indienen.

Een Intern Bijstands Team bestaat bij inzet op een eenpersoons cel uit vier leden en een groepscommandant en bij een optreden in een meerpersoons cel uit zes leden en een groepscommandant. Alle teamleden zijn speciaal geselecteerde en opgeleide functionarissen, die de vaardigheden regelmatig trainen en jaarlijks op hun vaardigheden worden getoetst. Zij doorlopen bovendien jaarlijks de fitheidstest en weerbaarheidstrainingen. De opleiding wordt verzorgd door het Opleidingsinstituut DJI.

Bijzonder voor de JICN is dat een 16-tal wapendragende functionarissen de rechtbankbeveiliging en transport van gedetineerden uitvoeren. In Nederland zijn deze twee laatste taken toebedeeld aan andere organisatieonderdelen dan de justitiële instelling zelf. De wapendragende functionarissen zijn door de directeur van de JICN aangewezen voor deze taak. Zij dienen overeenkomstig de Regeling Toetsing Geweldsbeheersing periodiek te worden getraind en getoetst.

5.3. GEOEFENDHEID

5.3.1. *(Bij)scholing*

Art. 2 Geweldsinstructie BES (2014)

Het gebruik van een geweldsmiddel is uitsluitend toegestaan aan een daartoe door de directeur aangewezen ambtenaar of medewerker aan wie dat geweldsmiddel rechtens is toegekend, voor zover hij optreedt ter uitvoering van de taak met het oog waarop het geweldsmiddel hem is toegekend en die geoefend is in het gebruik van het geweldsmiddel.

Uitgangspunt is dat het toepassen van geweld met gebruik van geweldsmiddelen en vrijheidsbeperkende middelen slechts is toegestaan indien de noodzaak daartoe redelijkerwijs aanwezig is. Daarnaast moet de bekwaamheid in de omgang met geweldsmiddelen en vrijheidsbeperkende middelen zijn gebleken. De oefeningen en de toets zullen ten minste de eindtermen moeten omvatten zoals nader bij circulaire zal worden vastgesteld.

In een eerder onderzoek van de Raad[11] is reeds gesteld dat ondanks de beperkingen van het complex er veel is en wordt geïnvesteerd om de veiligheid te borgen. Het over het complex aangebrachte net heeft de interne veiligheid positief beïnvloed. De Raad constateert in ditzelfde onderzoek tevens dat het trainen van de fysieke vaardigheid van de functionarissen aandacht behoeft, met als doel hun persoonlijke veiligheid op voldoende niveau te houden.

Leden van het Intern Bijstandsteam zijn verplicht eenmaal per maand een dag te trainen om de vaardigheden op peil te houden. Ook vindt er jaarlijks een teamweek plaats voor deze functionarissen. De trainingsdag en de teamweek worden verzorgd door twee gediplomeerde Instructeurs Lichamelijke Oefening (ILO-ers) van de JICN. Daarbij wordt met de KMar geoefend. Het trainen van de leden van het Intern Bijstandsteam gebeurt daarmee structureel.

Functionarissen van de JICN die een vuurwapenbevoegdheid hebben, dienen zes tot zeven keer per jaar hun schietvaardigheid te oefenen. Ieder halfjaar wordt daarbij een schiettoets afgelegd. De toets bestaat uit een schriftelijk deel (de toets geweldsbeheersing) en een praktijkgedeelte (de toets schietvaardigheid). In de ochtend volgen functionarissen een schiettraining, in de middag komen fitheid en zelfverdediging aan bod. Ieder jaar wordt een geweldsbeheersingstoets afgelegd. Deze toets is recent aangepast naar de situatie op de BES. De reden voor de aanpassing was het andere takenpakket van de functionarissen, waarin geen publieke taak is opgenomen, maar wel rechtbankbeveiliging en (internationaal) gedetineerdentransport. Het gebruik van de pepperspray en wapenstok/schild wordt vooralsnog niet getoetst. Wel trainen de functionarissen met deze geweldsmiddelen. In de praktijk wordt (nog) niet gewerkt met deze geweldsmiddelen. Bij wederhoor wordt aangegeven dat met alle middelen wordt gewerkt die rechtens zijn toegekend. Verder heeft de JICN sinds de zomer van 2014 bij ieder IBT-lid de toets Aanhoudings- en Zelfverdedigingsvaardigheden afgelegd conform Nederlandse eisen.

5.3.2. *Faciliteiten*

---

[11] Justitiële Inrichting Caribisch Nederland Bonaire (JICN), februari 2014

De JICN maakt voor het oefenen en toetsen van de functionarissen gebruik van de schietbaan van het KPCN en een dojo op Bonaire.

Respondenten zeggen goed uit de voeten te kunnen met de faciliteiten die er zijn voor het trainen en oefenen van hun vaardigheden. De schietbaan ligt in een open veld, maar door de kleinschaligheid van het eiland weet volgens hen iedereen wanneer er wordt geoefend. Dit is het geval wanneer er vlaggen rond de schietbaan staan. Tijdens de trainingen en toetsen komt volgens hen dus ook niemand per ongeluk in onveilige situaties terecht. Volgens de directie van de JICN is de kwaliteit van de huidige locaties (zoals de schietbaan) onder de maat en zijn deze slechts beperkt beschikbaar (zoals de dojo). Bij wederhoor blijkt dat de JICN voor twee jaar een dojo heeft gehuurd, waarin tevens een oefencel beschikbaar is voor reallife trainingen.

De samenwerkende overheidsorganisaties zijn voornemens een opleidings- en trainingscentrum op te zetten. Het plan voor het gezamenlijke centrum ligt ten tijde van het onderzoek bij de betrokken ministeries voor besluitvorming. In dit centrum zouden alle organisaties met geweldsbevoegde functionarissen terecht kunnen om te worden opgeleid, getraind en getoetst. De instructeurs, alsmede de kosten die daaraan zijn verbonden, zouden kunnen worden gedeeld.

In het plan dat voorligt bij de relevante ministeries mist volgens sommige respondenten een zogenaamd ‘oefenhuisje’ en ‘oefenstraatje’. Deze zijn volgens hen zeer nuttig voor oefeningen voor de eigen functionarissen en functionarissen van de andere betrokken partijen.

5.3.3. *Toetsing*

Medewerkers van de JICN dienen te voldoen aan de Regeling Toetsing Geweldsbeheersing. Voordat een medewerker de vuurwapenopleiding gaat doen, wordt deze psychologisch getoetst. Ook worden functionarissen jaarlijks fysiek getoetst en moeten ze jaarlijks een VOG indienen. Wanneer een medewerker de schiettoets niet haalt, wordt het vuurwapen direct ingenomen. Voor wat betreft de toetsing van leden van het Intern Bijstandsteam bestaat een wisselend beeld. Enerzijds lijkt het erop dat de leden van het Intern Bijstandsteam geen toetsen hoeven af te leggen, maar wel verplicht zijn om deel te nemen aan de trainingen en de jaarlijkse teamweek. Anderzijds zouden deze functionarissen eenmaal per jaar worden getoetst op theorie en praktijk. Bij het niet halen van de toets en de drie herkansingen, wordt een medewerker niet meer ingezet lid in het Intern Bijstandsteam. In de wederhoorperiode geeft de JICN aan dat sinds het zelf over bevoegde instructeurs beschikt, alle IBT-leden jaarlijks worden getoetst op Aanhoudings- en Zelfverdedigingsvaardigheden en Geweldsbeheersing.

Voor wat betreft het oefenen van de schietvaardigheid en de aanhoudings- en zelfverdedigingsvaardigheden geldt dat sinds 2013 samenwerkingsafspraken zijn gemaakt met het KPCN. De JICN maakt gebruik van de voormalige opleidingsinstructeur van het KPCN. Zoals in hoofdstuk 2 is beschreven, is er door zijn vertrek een gat ontstaan in de opleidings-, oefen- en toetsingsfrequentie. Ook is de intensiteit van trainingen bij het KPCN toegenomen, waardoor er bij het KPCN steeds minder ruimte ontstaat om ook aan de opleidings- en oefenbehoeften van de JICN tegemoet te kunnen komen. De JICN gebruikt in deze periode instructeurs van DJI die op het eiland zijn om een training aan het Intern bijstandsteam te geven. Vuurwapendragenden zullen dan ook in die opleidingen worden meegenomen. Een toetser dient volgens de eisen van DJI bevoegd te zijn conform de standaarden van de Politieacademie. De directie zegt hierover dat er hoge kosten verbonden zijn aan het binnenhalen van een toetser uit Nederland. De JICN geeft ten tijde

van het onderzoek aan om deze reden zelf gecertificeerde toetsers in huis hebben. In de eindfase van het onderzoek door de Raad blijkt dit inmiddels te zijn gerealiseerd.

In dat kader heeft de JICN drie functionarissen aangewezen om door middel van deelcertificaten te worden opgeleid tot instructeur om les te geven in 'Aanhoudings- en Zelfverdedigingsvaardigheden' en 'Geweldsbeheersing'. De JICN geeft aan dat door de kleinschaligheid van de organisatie de functionarissen deze taak als aanvulling op het bestaande takenpakket zullen krijgen. Zo heeft de teamleider Veiligheid in augustus 2014 meegelopen met de instructeurs die tussentijds op het eiland zijn om de training aan functionarissen van het Intern Bijstandsteam te geven. Daaraan is een toets verbonden, zodat de teamleider vervolgens kan worden ingezet als instructeur 'Aanhoudings- en Zelfverdedigingsvaardigheden'. Voor het oefenen en toetsen van de schietvaardigheid blijft de JICN wel afhankelijk van de instructeur van het KPCN. De organisatie hoopt in 2015/2016 een vuurwapeninstructeur aan te kunnen stellen die tevens de basisopleiding 'Schietvaardigheid' voor functionarissen kan verzorgen. Het zou volgens respondenten nuttig zijn dit met partners vorm te geven. Dit ook in verband met de onafhankelijkheid van de toetser en daarmee samenhangende mate van objectiviteit bij training en toetsing.

5.3.4. *Registratie*

De teamleider Veiligheid van de JICN houdt een overzicht bij van de gevolgde opleidingen en toetsresultaten. Enkele maanden ontbreken in dit overzicht. Ook houdt hij een absentielijst bij en een overzicht van de verleende VOG's van functionarissen. Enkele functionarissen hebben dit jaar geen VOG gekregen, omdat zij in aanraking zijn geweest met Justitie in Nederland. Dit heeft tot gevolg dat er minder wapendragenden zijn, omdat functionarissen zonder een VOG geen vuurwapen mogen dragen.

Functionarissen van de JICN zijn begin 2013 opgeleid op het gebied van schietvaardigheid. De meeste functionarissen die de opleiding volgden hebben deze ook gehaald. Daarna heeft dit toets element tijdelijk stilgelegen door de oefendrukte bij het KPCN en het gebrek aan eigen toetsers. Ook is de schietbaan op het eiland in het najaar van 2013 dichtgegaan vanwege veiligheidsoverwegingen. Toen de schietbaan eind 2013 weer openging, zijn de functionarissen direct getoetst om hun vuurwapenbevoegdheid voor het eerste half jaar van 2014 te behouden. Toen zijn zeven functionarissen gezakt. Deze hebben in april 2014 een herkansing gekregen. De directie heeft de vuurwapens ingenomen van de vijf functionarissen die toen zijn gezakt.

Omdat trainingen op een werkdag worden ingeroosterd, worden functionarissen verplicht tot trainen en toetsen. Enkele respondenten geven aan dat er ook gestuurd wordt op het functioneren als team; als een medewerker te laat komt, moet het hele team hiervoor boeten.

5.4. MELDING EN REGISTRATIE GEWELDGEBRUIK

5.4.1. *Procedure melding*

> **Degene die een geweldsmiddel of vrijheidsbeperkend middel heeft gebruikt maakt hiervan onverwijld schriftelijk melding en doet deze aan de directeur toekomen. Het verslag bevat redenen voor en de gevolgen van het gebruik van het middel alsmede een vermelding van degene op wiens last het gebruik hiervan heeft plaatsgevonden.**
>
> **Indien het geweldgebruik bij een gedetineerde heeft geleid tot lichamelijk letsel van meer dan geringe betekenis of overlijden, dan wordt deze melding ter kennis gebracht aan de hoofddirecteur van DJI en het OM. In dergelijke gevallen wordt onverwijld advies opgevraagd aan een arts, die een rapport opmaakt van zijn bevindingen en deze ter kennis brengt aan de hoofddirecteur van DJI en het OM.**
>
> *Art. 14 Geweldsinstructie BES*

Het Intern Bijstandsteam wordt uitsluitend ingezet na toestemming van de directie van de JICN. Dit gebeurt bijvoorbeeld bij een interne overplaatsing of een ordeverstoring. Geweldstoepassing door het Intern Bijstandsteam wordt via het zogenoemde IBT-inzetformulier geregistreerd. De groepscommandant vult deze na iedere inzet in. Daarnaast wordt iedere inzet door de leden van het team gezamenlijk geëvalueerd.

Een geweldsrapportage maakt de medewerker zelf op. Het standaardformulier hiervoor is te vinden op de harde schijf. In deze rapportage schetst de medewerker het verloop van het incident. Vervolgens biedt de leidinggevende de rapportage aan de directie van de JICN aan. De directie bekijkt de rapportage en bepaalt vervolgens of een zaak intern kan worden opgelost (namelijk wanneer sprake is van subsidiair en proportioneel geweldgebruik). Wanneer geen sprake is van subsidiair en proportioneel geweldgebruik of zwaar/dodelijk letsel, dan start de directie *of* een disciplinair traject (er vindt dan een hoorgesprek plaats) *of* doet het melding bij het OM. Daarnaast wordt geweldgebruik altijd middels een ‘melding bijzonder voorval’ gemeld bij DJI. Van een geweldsrapportage horen respondenten altijd wat terug. Dit geldt niet voor een melding.

Een gedetineerde kan tevens, op grond van artikel 40 Wet beginselen gevangeniswezen BES, een klacht over geweldgebruik of het gebruik van een vrijheidsbeperkende maatregel indienen bij de Commissie van Toezicht. Dit is voor wat betreft geweldgebruik vooralsnog niet voorgekomen.

5.4.2. *Registratie*

In de praktijk vinden binnen de JICN relatief weinig geweldsincidenten plaats. Respondenten zien met name sinds het voorjaar van 2013 – door het spannen van een net over het complex tegen het gooien van contrabande – een vermindering van geweldgebruik in de JICN. De functionarissen staan volgens hen dicht bij de gedetineerden en zijn bedreven in het de-escaleren van conflictsituaties. In 2013/2014 heeft het Intern Bijstandsteam tweemaal geweldgebruik geregistreerd. Verschillende respondenten geven aan dat gedetineerden, zodra zij de leden van het Intern Bijstandsteam in hun pak zien, meestal wel meewerken. Het pak als zodanig werkt volgens respondenten op zichzelf al ontmoedigend.

5.5. OPSLAG EN INSPECTIE VAN GEWELDSMIDDELEN

5.5.1. *Uitgifte*

De uitgifte van vuurwapens gebeurt alleen door de leidinggevende en indien nodig voor de beveiliging van de rechtbank, toezicht op de buiten het complex gelegen werkplaats of gedetineerdentransport. De leidinggevende is altijd een half uur eerder en een half uur langer in dienst dan andere functionarissen van de JICN. Het wapen wordt separaat van de munitie uitgereikt. Na de dienst moet het vuurwapen weer worden ingeleverd bij de leidinggevende.

5.5.2. *Opslag*

Wapens worden niet mee naar huis genomen, maar opgeslagen in de JICN zelf. Dit heeft in het begin discussie opgeleverd omdat functionarissen zich thuis niet veilig zouden voelen zonder het wapen. De JICN hanteert daarom het beleid dat als een situatie dusdanig bedreigend wordt voor een medewerker, er wordt georganiseerd dat deze tijdelijk en in uitzonderlijke gevallen het eiland kan verlaten. Als toezicht wordt gehouden op de werkplaats, dan neemt een medewerker wel een vuurwapen mee. Dit vormt echter ook risico's, getuige een recent incident op Curaçao waarbij gevangenen de bewakers hebben overmeesterd en ervandoor zijn gegaan met hun wapens. Naar aanleiding van dit incident heeft de JICN het beleid aangepast en houdt men met twee wapendragende functionarissen toezicht op arbeid buiten de gevangenismuren.

5.5.3. *Inspectie geweldsmiddelen*

Om de maand (na de schietoefeningen) worden de wapens geïnspecteerd. Als het wapen niet in orde blijkt, dan wordt deze schoongemaakt. Er is een aparte functionaris aangewezen voor het onderhoud, de controle en de telling van wapens. Dit is dus geen eigen verantwoordelijkheid van de functionarissen die vuurwapen dragend zijn. Wel worden de functionarissen tijdens de trainingen opgeleid om zelf het wapen schoon te kunnen maken.

5.6. GEDETINEERDENVERVOER

De JICN beschikt niet over een aparte dienst die belast is met het vervoer van gedetineerden, zoals de Dienst Vervoer & Ondersteuning (DV&O) in Nederland. DV&O is in Nederland verantwoordelijk voor rechtsgangvervoer (transport van voorlopig gehechten en afgestraften van en naar de rechtbank op verzoek van het OM in het kader van een strafzaak), het inrichtingsvervoer (het sociale en medische vervoer vanuit de inrichting), plaatsing- en overplaatsingsvervoer.

Respondenten geven aan dat zij niet zijn toegerust om hier – met name bij een hoge gevaarzetting – op verantwoorde wijze invulling aan te geven. Dit komt volgens hen door de grote hoeveelheid vuurwapens die op Bonaire circuleren, de 'ons kent ons' mentaliteit en de informatie die weglekt. Ook het feit dat er maar een enkele weg naar de luchthaven is, en er maar één ziekenhuis is, zijn gevaar verhogende aspecten. Waar in Nederland bij hoog risico een zwaar gepantserde transportauto wordt ingezet, is op Bonaire een dergelijk voertuig niet beschikbaar. De dubbele moordzaak die ten tijde van het onderzoek op het eiland speelt, brengt de beperkte capaciteit en mogelijkheden van de JICN aan het licht. Het realiseren van extra beveiligd transport, beveiliging van de rechtbank en het verder opleiden van de functionarissen voor acties in het hoger geweldsspectrum zijn niet onmogelijk, maar kosten tijd en geld. De JICN heeft behoefte aan het juiste gereedschap voor de juiste klussen (zoals een passend voertuig en voldoende kogelwerende vesten): mensen die opgeleid en uitgerust worden voor transporten met een hoger risico en een hoger geweldspectrum. Uit het onderzoek blijkt wel dat door het standaard toepassen van voet- en koppelboeien er – sinds de laatste ontvluchting in 2011 – geen problemen meer zijn voorgekomen tijdens het vervoeren van gedetineerden. Het gebruik van voetboeien past volgens DJI echter niet binnen de gestelde eisen in de Geweldsinstructie BES 2014.

De JICN vraagt regelmatig hulp bij het KPCN. Bij transport van eiland naar eiland wordt de JICN bijgestaan door de Airport Security, de Douane en de KMar op Sint Maarten en Curaçao (door stand-by te staan met transport en een cel in geval van annulering of vertraging van vluchten). De functionarissen van de JICN dragen bij dergelijke transporten geen wapen bij zich.

De Raad heeft in een eerder onderzoek naar de JICN in 2014 reeds geconstateerd dat het gedetineerdentransport in BES-verband en tussen de BES-eilanden en Curaçao en Sint Maarten ondoelmatig, risicovol en kostbaar is. Ook in onderliggend onderzoek komt naar voren dat het gedetineerdentransport gevolgen voor de bezetting en veiligheid van functionarissen binnen het complex van de JICN en functionarissen die het transport begeleiden. Dit kan invloed hebben op de wijze waarop geweld wordt gebruikt binnen de muren van de JICN.

ANALYSE

Wet- en regelgeving

De geoefendheid van de functionarissen binnen de JICN is beschreven in de Geweldsinstructie BES 2014. Tevens geldt de Regeling Toetsing Geweldsbeheersing. Ook is er een ambtsinstructie beschikbaar. De wettelijke basis voor eisen omtrent geoefendheid in en het gebruik van geweldsmiddelen is dus voor functionarissen van de JICN geregeld.

Geoefendheid en toetsing

Binnen de JICN wordt structureel geoefend en getoetst op de vereiste beroepsvaardigheden met betrekking tot geweldgebruik. Trainingen en werk(oefen)weken zijn verplicht en worden ingeroosterd op werkdagen.

De functionarissen van de JICN die een vuurwapen dragen zijn hiervoor allen geoefend en bevoegd. Hier wordt actief op gestuurd door de directie. Ook worden consequenties verbonden aan het niet voldoen aan formele eisen. Zo worden vuurwapens ingenomen en is het mogelijk functionarissen uit het Intern Bijstandsteam te halen.

De JICN heeft momenteel geen eigen instructeurs, toetsers of oefenruimte beschikbaar. Om deze reden heeft het een samenwerkingsverband gesloten met het KPCN. Echter, de beperkingen bij het KPCN met betrekking tot de opleidingsinstructeur hebben direct invloed op de JICN. Om deze afhankelijkheid te verminderen heeft de JICN inmiddels zelf gecertificeerde toetsers in huis.

Melding en registratie incidenten geweldgebruik

Alle respondenten zijn bekend met de procedures rondom het melden van geweldgebruik. Als zij of hun meerdere een geweldsrapportage hebben moeten opmaken, dan wordt hier altijd terugkoppeling op gegeven. Nadat er over het complex een net is gespannen om het binnen gooien van contrabande tegen te gaan, nemen respondenten een daling van geweld waar. Ook het gebruik van voet- en koppelboeien tijdens het transport van gedetineerden heeft volgens betrokkenen aan deze daling bijgedragen. DJI geeft evenwel aan dat het gebruik van voetboeien niet binnen de kaders van de Geweldsinstructie BES past.

Opslag en inspectie geweldsmiddelen

Ten aanzien van de opslag en inspectie van geweldsmiddelen is een functionaris aangewezen die de wapens registreert en inspecteert. De vuurwapens worden enkel uitgegeven bij gedetineerdenvervoer. Dit gebeurt altijd door de leidinggevende.

Gedetineerdenvervoer

De JICN op Bonaire is tevens verantwoordelijk voor gedetineerdenvervoer. Echter, respondenten geven aan dat zij niet over de juiste middelen beschikken om dit op een zo veilig mogelijke wijze plaats te laten vinden. Zo staat de wijze waarop het hoog risico gedetineerdenvervoer is vormgegeven momenteel niet in verhouding tot de gevaarzetting op het eiland. Dit kan tot risicovolle situaties leiden voor gedetineerden en functionarissen van de JICN.

BIJLAGEN

1. Overzicht respondenten

- *KPCN*
    - Korpsleiding
    - IBT-instructeur
    - BPZ
    - Opsporing
- *RST*
    - Teamleider RST
    - Medewerkers
- *KMar*
    - Teamleider Grenspolitie
    - Medewerkers
- *JICN*
    - Directie
    - Teamleider Veiligheid
    - Intern Bijstands Team
    - Medewerkers

2. Overzicht geraadpleegde documenten

- Rijkswet politie van Curaçao, van Sint Maarten en van Bonaire, Sint Eustatius en Saba
- Besluit rechtspositie politie BES
- Besluit bewapening en overige uitrusting politie BES
- Ambtsinstructie voor de politie van Curaçao, van Sint Maarten en van Bonaire, Sint Eustatius en Saba (Stcrt. 2010, 11406)
- Uitrustingsregeling voor de politie van Curaçao, van Sint Maarten en van Bonaire, Sint Eustatius en Saba (Stcrt. 2010, 113337)
- Onderlinge regeling kwaliteitscriteria en opleidings- en trainingsvereisten van de politie van Curaçao, van Sint Maarten en van Bonaire, Sint Eustatius en Saba (Stcrt. 2010, 11333)
- Wapenwet BES
- Wapenregeling BES
- Vuurwapenwet BES
- Vuurwapenregeling BES
- Geweldsinstructie BES, Dienst Justitiële Inrichtingen
- Rapport Justitiële Inrichting Caribisch Nederland Bonaire (JICN), Raad voor de Rechtshandhaving, februari 2014
- Operationele instructie KMar 0I-II-6B